UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pravidla projevu emocí mladých českých Vietnamců

Thao My Nguyenová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D.

Praha 2020

Anotace

Tato bakalářská práce ve své teoretické části seznamuje čtenáře s tématem afektivních procesů s důrazem na regulační strategie emocí a jejich projevu v návaznosti na kulturní podmíněnost. Proto se práce okrajově zabývá i pojmem kultura, jež tyto konstrukty vytváří. V praktické části byl k metodě sběru dat zvolen Display Rule Assessment Inventory dotazník, který bych pro účely bakalářské práce zkrácen. Jeho cílem pak bylo nalézt tendence či trendy v projevech a prožívání emocí mladých Vietnamců vyrůstajících v českém prostředí.

Klíčová slova

kultura, mezikulturní psychologie, afektivní procesy, emoce, emoční regulace, pravidla vyjadřování a prožívání emocí, mladí Vietnamci

Annotation

The aim of the theoretical part of this bachelor thesis is to acquaint the reader with the affective processes as the phenomenon influenced by society and culture. The main topics consist of the regulation of emotion strategies and their expression in relation to social and cultural influences. Practical part of this work is based on the shortened Display Rule Assessment Inventory in order to discover the existence of trends or tendencies in emotional expression and feeling in the group amongst young Vietnamese living and growing up in the environment of Czech republic.

Key words

culture, cross-cultural psychology, emotions, emotion regulation, display and feeling rules, young Vietnamese

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Veškeré použité prameny a literatura, které jsem využila, byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. 8. 2020 .....

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucí práce doc. PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D. za vedení bakalářské práce, za její ochotu, trpělivost, cenné rady a čas, který mi věnovala během studia a konzultací. Ráda bych poděkovala i respondentům, a v neposlední řadě i své rodině a příteli za podporu v průběhu celého studia.

Obsah

1 ÚVOD ... 8
2 TEORETICKÁ ČÁST ... 10
2.1 Kultura ... 11
2.2 Kultura a její funkce ... 12
2.2.1 Kulturní vzorce a kulturní identita ... 12
2.2.2 Subkultury ... 13
2.3 Kultura a emoce ... 13
2.4 Emoce, afektivní procesy ... 14
2.4.1 Kategorizace afektivních jevů ... 15
2.4.2 Stručná teorie emocí ... 16
2.4.3 Sociální emoce ... 17
2.4.4 Sociální konstruktivismus ... 20
2.4.5 Kulturní podmíněnost emocí ... 21
2.4.6 Emoce a jejich regulace ... 22
2.4.7 Display a feeling rules ... 23
3 EMPIRICKÁ ČÁST ... 27
3.1 Metodologie a postup výzkumu ... 27
3.1.1 Téma výzkumného projektu ... 27
3.1.2 Cíle výzkumného šetření ... 28
3.1.3 Výzkumné otázky ... 28
3.1.4 Výzkumný soubor ... 29
3.1.5 Metoda sběru dat ... 29
3.1.6 Dotazníkové šetření ... 30
Respondenti ... 33
3.1.7 Způsob analýzy dat ... 36
3.2 Výsledky ... 37
3.2.1 Výsledky u emoce obdivu ... 39
3.2.2 Výsledky u emoce lítosti ... 45
3.2.3 Výsledky u emoce závisti ... 51
3.3 Diskuse ... 59
3.3.1 Jaké jsou tendence regulace emocí obdivu, lítosti a závisti u mladých českých Vietnamců? ... 59
3.4 Omezení a limity výzkumu ... 63

4 Závěr 64
Literatura 66
Přílohy 68

1 ÚVOD

You can't control what you feel, but you can always choose how to act.

Emoce jsou velice komplexním fenoménem. Jsou tím, co z nás lidí dělá lidmi, jsou energií našeho pohybu, barvami v našem světě a zároveň hudbou v pozadí, která posiluje či naopak zeslabuje myšlenku toho, co děláme. Přestože nás provází na každém kroku a řídí jakým způsobem poznáváme svět, jak se učíme a vytváříme si vztahy, jsou stále plně neprobádanou disciplínou. Od malička nás provází nepsané normy a pravidla toho, jak máme reagovat na jednotlivé situace a jak se v nich chovat. Tyto normy se navíc v průběhu let mění.

Jak je tomu u lidí, kteří jsou vychovávaní pod vlivem dvou úplně odlišných kultur? Příkladem těchto lidí mohou být jedinci z vietnamské komunity. Dle mnohých výzkumníků je vietnamská menšina nejen úspěšně integrovaná, nýbrž má na českou kulturu velký vliv a podílí se na její utváření. Vietnamci jsou třetí největší minoritou žijící v České republice, která zde vychovává už třetí generaci potomků. Potomkům, kteří se narodili 1. generaci Vietnamců, se říká banánové děti – „na povrchu žlutí, uvnitř bílí". Ti mnohdy žijí bikulturní životy, ve kterých hledají svoji identitu, tvarovanou dvěma kulturami – českou i vietnamskou. Obě tyto kultury v sobě mají zakořeněné normy, jak chápat emoce a jak vyjadřovat jejich expresi. Tyto normy se nazývají pravidla emočního projevu, které nám říkají jak, kdy a s jakou intenzitou můžeme projevovat emoce. Proto jsou mladí čeští Vietnamci, na které působí dva vlivy kultury, velice zajímavou a specifickou subkulturou zkoumanou v mé práci.

Cílem mé teoretické části práce je zaměřit se na fenomén emocí, regulace emocí a její důležitosti v kultuře, přičemž nazírám na témata optikou mezikulturní psychologie. Snažím se o přiblížení emoce, jakožto kulturního konstruktu a přibližuji i problematiku kulturně podmíněných emocí.

V praktické části se snažím prozkoumat, zda existují mezi mladými českými Vietnamci specifická pravidla projevu chování nebo trendy či tendence expresivity u tří vybraných emocí v určitých sociálních kontextech ve vztahu k prostředí a osobě, se kterou dochází k interakci.

K výběru tohoto tématu mě motivovalo to, že počet českých prací na téma multikulturality a českých Vietnamců z pohledu psychologie je velice málo. Myslím si, že je velmi zajímavé zkoumat mezikulturní rozdíly, obzvláště v oblasti emočního projevu, jelikož je to téma, jež obohacuje stále se vyvíjející společenskovědní obory jako je mezikulturní a interkulturní psychologie, se kterými souvisí obory interkulturní a transkulturní komunikace. Pro nynější, již tak globalizovaný svět, je základem respektovat a pochopit rozdíly v chování a projevech, a proto se snažím o probádání těchto rozdílů v oblasti zatím menšího měřítka – v subkultuře.

2 TEORETICKÁ ČÁST

Psychologie jako věda, která se zabývá chováním, myšlením, prožíváním lidí s cílem porozumět člověku, predikovat jeho chování a zajistit tím i jeho vyšší kvalitu života, nashromáždila od roku 1879, kdy se datují počátky vzniku moderní psychologie, řadu teorií a teoretických konceptů.

V průběhu století se vyvinulo spousta směrů psychologie, z nichž jedním ze zásadních, pro pojetí této bakalářské práce, je psychologie mezikulturní.

První počátky mezikulturní psychologie datujeme již do 4. století, kdy již Hérodotos rozlišoval pojmy „*my*“ a „*ti druzí*“. Z tohoto pohledu můžeme usoudit, že již podle Hérodota jsou všechny kultury etnocentrické, protože pokládají sebe a své chování za správné, a chování cizích, které se zdají být odlišné, za špatné.

Moderní mezikulturní psychologie se jako vědecká disciplína ustálila v 60. letech. V této době se nejrůznější instituce snažily o snížení ekonomických rozdílů ve světě a celkově o rozvoj např. vzdělání v méně rozvinutých částech světa. To dalo za vznik International Association for Cross-Cultural Psychology (IACCP, česky Mezinárodní asociaci pro mezikulturní psychologii) a Journal of Cross-Cultural Psychology (IJP), což je odborný časopis, který se věnuje tématům z psychologie a kultury (Čeněk et al., 2016, s. 25).

Cílem psychologie a jejích vědeckých odvětví, tedy i mezikulturní psychologie, je zmírnění etnocentrismu. Oproti etnocentrickému nahlížení, které srovnává hodnoty, vlastnosti, normy a jiné procesy svojí kultury s kulturou jiných podle svých zvyklostí a bere své hodnot za nadřazené jiným, je cílem mezikulturní psychologie právě snižování etnocentrismu a posílení mezikulturního porozumění. Mnohdy využívá metod a principů kulturního pluralismu, které se snaží se poukázat na rovnocennost kultur, kdy je třeba tolerance a respekt vůči normám a hodnotám, kterými jsou dané kultury specifické.

Jedním z cílů mezikulturní psychologie je tedy zobecnění psychologických poznatků napříč všemi kulturami, proto zkoumá univerzality a zvláštnosti v psychických procesech, jevech, vlastnostech a sociálních fenoménech.

Základem a nejdůležitějším pojmem mezikulturní psychologie je kultura, kterému se v následujících odstavcích a kapitolách budeme věnovat.

2.1 Kultura

Definic *kultury* najdeme spoustu. Je to pojem užívaný ve spoustě vědách, a proto se její definice liší v rámci daných oborů. Podle Průchy můžeme o kultuře pomýšlet dvěma způsoby, a to v širším pojetí, kdy kultura pro nás znamená vše, co je lidstvem vytvářeno. Zahrnujeme do ní i materiální výsledky, které si můžeme představit jako fyzické objekty (např. domy, nástroje, plodiny, výrobky aj.) a dále výsledky či výtvory duchovní (umění, morálka, zvyky, politika, právo aj.). Mezikulturní psychologie využívá spíše pojmu kultury v užším pojetí, kdy kulturu vztahuje k lidem a jejich chování a prožívání. Kultura v tomto pojetí jsou veškeré zvyklosti, symboly, komunikační normy, rituály, hodnotové systémy, jednotlivá pravidla a tabu (2007, s. 45).

Jednou z hlavních vlastností kultury je to, že je to abstraktní pojem. Nelze na kulturu nahlížet jako na objekt, který může být viděn, osahán, slyšen a podobně. David Matsumuto kulturu definuje jako *„dynamický systém explicitních a implicitních pravidel ustanovených skupinou s cílem zajistit jejich přežití, zahrnující postoje, hodnoty, přesvědčení, normy a chování sdílené skupinou, kdy ale každý s těmito pravidly v průběhu času nakládá jinak“* (Matsumuto, 2000, s. 24).

Je důležité zmínit, že termín *kultura* může mít v jiných zemích jiný význam, pro příklad Matsumuto uvádí Japonsko, kde kultura ve zdejších zemích znamená aranžování a úprava květin, či čajový obřad (2016, s. 7).

Budeme pracovat s pojmem *kultura* a jejími vlastnostmi stejně jako např. Murphy (1998), a to s tedy s kulturou, jako označením všech způsobů lidského chování jedince, jednotlivých norem chování, schopností, hodnot, rituálů, kterým se socializací učí v průběhu života. Důležité je tedy to, že bychom měli brát ohledy ve využití tohoto termínu ve vztahu k jiným kulturám.

2.2 Kultura a její funkce

Kulturu a její zásahy vidíme ve všech složkách jedince, a hlavně v lidském chování, kdy má kultura vliv na jeho myšlení, chování, prožívání, cítění, tradicích a zájmech. Kultura je tedy jedním z hlavních činitelů, kteří nás do jisté míry nás formují. Má vliv na to, jakým způsobem se chováme, o daných věcech přemýšlíme, jak jednotlivé situace prožíváme a prociťujeme, jakým způsobem nahlížíme na tradice a zájmy. Začleňuje nás do společnosti a umožňuje nám vytvářet vztahy, z čehož vyplývá, že její hlavní a jednu z nejdůležitějších funkcí je socializační. (Čeněk et al., 2016, s. 34).

Mezi další funkce kultury pak patří kognitivní (jelikož vytváří určité ideje a názory), organizační (vytváří jisté hierarchizace a organizuje lidské chování) a regulativní (v sociokulturním kontextu vytváří normy, hodnoty, kulturní vzorce a pravidla chování) (tamtéž, s. 37).

2.2.1 Kulturní vzorce a kulturní identita

Jednotlivé kultury obsahují tzv. kulturní vzorce. Pojem *kulturní vzorce* poprvé použila a zavedla antropoložka Ruth Benedictová ve své stejnojmenné knize *Kulturní vzorce*, z níž se můžeme dozvědět, že kulturní vzorce jsou způsoby a schémata ovlivňující veškeré složky a formy chování, hodnot a norem a jsou charakteristické pro danou společnost. Tyto vzorce jsou již zavedené a ustálené postupy či pravidla, která jsou předávána z generaci na generaci. Kulturní vzorce si v historickém průběhu vytváří i nové formy a typy chování, čímž se adaptuje na sociokulturní změny, a proto se kulturní vzorce neustále mění a přizpůsobují. Tyto vzorce a pravidla chování jsou kolektivně sdílená v okruhu lidí, protože pokud je nový prvek kultury společností přijat, stává se pak další kolektivní znalostí, která je pak dále dědičně kolektivně předávána (Erban, 2010, s. 28).

Tento proces předávání kultury se nazývá *transmise kultury.* Nečastějšími *předavateli* kultury jsou primární pečovatelé a rodina, vrstevníci a učitelé. Transmisí kultury dochází i k vytvoření naší kulturní a etnické identity. Tím rozumíme proces, ve kterém nacházíme soulad s hodnotami, normami a modely určité kultury a etnika.

Oblast, ve které kulturní vzorce plně využíváme, je například sociální chování, které zahrnuje veškeré aktivity a procesy podílející se na společenském životě.

2.2.2 Subkultury

Jednotlivé kultury nejsou vnitřně stejnorodé, nesdílí stejný systém hodnot, názorů a postojů. I v interkulturní psychologii mluvíme o subkulturách, které se od dominantní kultury nějakým způsobem liší. Subkulturu definují autoři Psychologického slovníku takto: "*subkultura je kultura uznávanými hodnotami, odlišná od kultury dominantní, jíž je ale součástí"* (Hartl & Hartlová, 2000, s. 574).

Subkultury jsou tedy skupiny kultur, jejichž pravidla a vzorce chování se liší od většinové kultury. Skupiny se mohou lišit například vírou v jiné náboženství, původem a podobně (Smolík, 2010, s. 288)

Přestože subkultury vznikají na pozadí kultury, jsou subkultury specifické tím, že její členové mezi sebou mají větší emocionální vazby a bližší vztahy, čímž vznikají rozdílné nebo úplně nové normy chování či hodnot. Příkladem takových subkultur mohou být například deviantní skupiny, lidé ze sociálně znevýhodněného prostředí, ale také minority (Čeněk, 2016, s. 39).

2.3 Kultura a emoce

Lidé jsou společenskými tvory a kultura má veliký vliv na to, jakým způsobem s lidmi interagujeme, jak ostatní vnímáme a jak se k nim v interpersonálních vztazích chováme. Se sociálním chováním jsou zároveň hodně propojené i emoce, které jej vždy doprovází. V úvodních slovech jedné kapitoly David Matsumoto vystihuje: „Emoce vybarvují naše životní zkušenosti. Informují nás o tom, kdo jsme, jaké jsou naše vztahy s jinými lidmi a jak se chovat. Emoce dávají událostem v našem živote smysl." (2016, s. 225), a lze tvrdit, že emoce jsou jedny z nejdůležitějších aspektů našich životů.

Napříč všemi kulturami mají emoce hned několik funkcí, mezi něž řadíme například funkce adaptační na fyzické i sociální prostředí, usměrňují jedince, řídí jednotlivé lidské tendence a vztahy, a tedy představují významný řídící mechanismus. Jsou velice důležitým regulačním mechanismem, který nalézáme v mezikulturních odlišnostech.

Nalézáme nespočet výzkumů (např. Ekman, Friesen & Ellsworth 1972, Frijda & Mesquita 1994, Izard 1990 apod…), ze kterých vyplývá, že kultury se navzájem od sebe liší mimo jiné tím, jak jedinci projevují a potlačují emoce.

Vzhledem k povaze mé bakalářské práce považuji za vhodné přiblížit a teoreticky ukotvit pojem afektivní procesy a emoce, jejich funkce a role v našich životech, a proto se tomuto pojmu budu v následujících odstavcích stručně věnovat.

2.4 Emoce, afektivní procesy

Základní procesy osobnosti, které provádí životem každého z nás, jsou procesy kognitivní, konativní a afektivní. Afektivní procesy můžeme vymezit jako určité děje, ve kterých využíváme emocí a afektů. Afekt je pojem, který se liší svojí podstatou autor od autora. My však nebudeme užívat pojem afekt ve smyslu nejintenzivnější emoce, která nemá tak dlouhého trvání a je specifická výraznou a bouřlivou emoční reakcí, kterého využívají čeští odborníci (např. Nakonečný, 2012, s. 96), ale stejně jako autoři, kteří se od tohoto významu afektu distancují (např. Stuchlíková, Slaměník, Poláčková Šolcová) budeme chápat a využívat termín afekt v anglosaském smyslu. To znamená, že na *afekt* nahlížíme jako na pojem synonymní pro emoce či jejich obecnější význam, spíše pocit nebo prožitek, a tedy pojem základní v teoriích afektivních procesů (Šolcová Poláčková, 2017, s. 16).

Tomuto chápání afektu odpovídá například výzkumná studie Russella a Barrettové, ve které spolu definují pojem *core affect*, neboli základní afekt, který chápeme jako jednoduchý pocit, který vyhodnocuje situace pro naše vědomí (Russel, 2003, s. 147).

Buck zdůrazňuje u afektu zase důležitost jeho biologické podstaty, jelikož chápe afekty jako subjektivně prožívaný pocit motivačního charakteru, který aktivuje některé fyziologické a hormonální funkce (např. při nabuzení), které jsou pak základní komponentou pro rozvoj dalších, komplexnějších afektů (sociálních, kognitivním, morálních, tělesných apod.) (Buck, 1999, s. 301).

Jádrový efekt není k ničemu vztahován, na nic nereaguje, je to spíše všeobecný pocit nebo nálada, který nám umožňuje chápat to, jak se cítíme. Pokud se zamyslíme nad otázkou „jaký pocit teď mám“, jádrovým afektem může být odpověď „dobře“ nebo „špatně“ a objevuje se buď samostatně, nebo součást určité emoce (Poláčková Šolcová, 2017, s. 17).

Pro reprezentaci emoce není jádrový efekt dostačující, emoce od afektu se liší právě tím, že je to záměrný emoční stav, který je na někoho nebo něco směřován (Barret et. al, 2007, s. 379). Cítíme například zlost *na někoho,* strach *z něčeho* nebo lásku *k někomu*.

2.4.1 Kategorizace afektivních jevů

Nyní se pokusím o stručnější kategorizaci afektivních projevů, které lze ve velké stručnosti rozdělit na afekt, emoci a náladu. Afekt je základní prvek všech afektivních jevů a procesů a jak jsme zmínili výše, je afekt spíše prožitek nebo pocit v určitém čase. Dále lze afekty pak roztřídit nebo rozlišit z hlediska valence, délky, arousalu, intenzity, dominance nebo třeba komplexnosti. Pozitivní afekty nalézáme například v emocích radosti a štěstí, negativní v emocích strach a zlost.

Psychologové pak od afektu odlišují náladu, kterou považují z hlediska délky jako nejdelší afektivní stav, který ovlivňuje chování jedince. Je jí věnováno hodně studií, zabývá se jí například Morris (1992, 2000). Nálada nemá vyloženě příčiny vzniku, na rozdíl od emocí. Ty jsou vyvolány, mají svůj původ a aktivně se mění, jsou velice nestálé, zatímco nálada je spíše stav reagující na podněty časově vzdálené. Krom toho také nálada na rozdíl od emocí nedisponuje hodnotící funkcí (Poláčková Šolcová, 2017, s. 27).

Vztah a rozdíl mezi emocí hezky vyjadřují Beedie a kol. na terapeutickém příkladu, kde je nutné pohlížet na příčiny a důsledky úzkostné nálady a úzkosti jako emoci (Beedie et. al, 2005, s. 848). Vidíme zde, že příčina nálady bude z hlediska času starší než ta, která dala za vznik intenzivnější úzkost.

Další psychologové (např. Šingarov, Burkitt) ve svých pracích zmiňují, že je důležité od sebe odlišit dále i pojmy cit a emoce. Burkitt tvrdí, že všechny druhy a typy emocí jsou city (pocity), nicméně ne všechny city a pocity lze nazývat emocemi. Hlavní rozdíl mezi pocitem a emocí je dle autora to, že emoce, na rozdíl od pocitu, s sebou nesou

nejen fyziologické a psychické reakce, ale zároveň vytváří a ukládá do kontextu společenské významy (2014, s. 8).

2.4.2 Stručná teorie emocí

Na otázku, co jsou vůbec emoce a jak vznikají, nelze odpovědět tak jednoduše. Již od pradávna se mnozí psychologové věnovali emocím a tomu, jak vznikají, kdy k nim dochází a jakou roli hrají v našich životech. Od počátků času, kdy psychologie byla ukotvena jako věda, vznikaly teorie emocí, jež každá je od sebe odlišná přístupem.

Nyní v krátkosti představím několik z nich.

Mezi nejznámější a nyní již teorie emocí, kterou lze považovat za klasickou teorii novodobé psychologie, patří James-Langova teorie. James ve své studii z roku 1884 zdůrazňuje roli somatické aktivity v utváření emocí, což demonstruje na příkladech, že nelze být smutný bez slz, naštvaný bez svalové tenze a strachu bez bušení srdce, čímž zdůrazňuje vliv fyziologických funkcí při utváření emocí (James, 1884, s. 189). Tuto studii o pár let později doplňuje profesor Lang (1994) a spolu se pak stávají autory James-Langovy teorie, jejíž podstatou je to, že emoční situace s sebou přináší fyziologické změny a reakce, a až jejich prožití vytváří jednotlivé emoce.

Další teorií, která částečně navazuje na James-Langeovu teorii je dvoufaktorová teorie emocí Schachtera a Singera, podle které kognitivní procesy určují intenzitu, druh a excitaci emoce. Dle této teorie nedojde k vytvoření emoce bez vlivu sociálního kontextu a kognitivního zpracování emočně nabitého podnětu (1962, s. 398).

Teorie ohodnocení, k jejíž představitelům patří například psycholog Richard Lazarus, říká, že emoce jsou mostem mezi „vnějším“ světem a světem „vnitřním“, kdy je důležité kognitivní zhodnocení situace. Tento kognitivní proces podle našich hodnot, cílů a zájmu vyhodnotí danou situaci a na základě toho vyvolá jak fyziologickou aktivaci, tak emoci. Jednotlivé situace mají společné tzv. *appraisal patterns*, vzorce zhodnocení. (Poláčková Šolcová, 2017, s. 41). Proces zhodnocení lze rozdělit do dvou etap. V první etapě, která se nazývá primární zhodnocení, vyhodnocuji, zda je situace benigní nebo stresující. Zde využíváme zmíněného vzorce zhodnocení např. „hrozba“, čímž označujeme

situaci, ve které může dojít k poškození nebo ztrátě. Na základě toho nastupují tzv. copingové (zvládací, vyrovnávací) strategie, které ve druhé fázi již aktivují emoce, aby nám pomohly danou situaci zvládnout (Folkmanová, s. 841).

Podle charakteru pak emoce můžeme rozdělit na nižší a vyšší. Nižší emoce, jindy také primární nebo základní, se odvíjí od pudů a instinktů, a spojuje je to, že se objevují u všech lidí (Švancara, 2003, s. 20).

Zde zásadně přispěli psychologové Tomkins, Ekman a Izard svojí teorií o základních/primárních emocí. Ti během svých výzkumů vymezili minimálně šest emocí, které napříč všemi kulturami vytváří univerzální, specifické výrazy ve tváři. Mezi tyto primární emoce patří radost/štěstí, smutek, překvapení, znechucení/pohrdání, hněv a strach (Ekman, 1992, s. 550), Izard připojuje ještě emoci zájmu (1990, s. 492) .

Psychologie a jiné vědy se věnují hlavně emocím základním (neboli jednoduchým, nižším), menší pozornosti se dostává vyšším emocím. Ty jsou spojovány s prožíváním hodnot, nejsou vrozené, formuje je a ovlivňuje je kultura a společnost. Řadíme mezi ně city intelektuální, estetické a etické (např. frustrace, cit pro pravdu, empatie, altruismus apod.) (Švancara, s. 16).

Pro moji bakalářskou práci jsou zásadní emoce sociální, které se odlišují tím, že jsou důsledkem interpersonálních vztahů a jejich procesů.

2.4.3 Sociální emoce

Sociální emoce jsou emoce, které probíhají a vznikají v mezilidských vztazích v interakci s jinou osobou a zároveň tyto sociální situace tvarují a vytváří. (Šolcová Poláčková, 2017, s. 59). Prožíváme je a učíme se jim porozumět postupně v průběhu života. Sociální emoce se nazývají sociálními, protože se odvíjí od myšlenek, pocitů a činů jiných lidí a způsob, jak je prožíváme, závisí na sociálních normách a konvencích (Hareli a Parkinson, 2008, s. 132). Některé z emocí prožíváme dokonce jen k určitým lidem, jde

zejména o negativní emoce odmítnutí jinými lidmi, jako například stud pocit opuštění (Leary, 2001, s. 436).

Sociální emoce vznikají v situacích, kdy se porovnáváme s někým jiným (např. emoce hrdosti, obdivu, závisti), když jsme si vědomi svým morálních závazků a je dotčené naše ego (např. stud, vina, rozpaky), když se cítíme být zranitelný, jelikož vidíme hrozbu v někom jiném (např. žárlivost, ponížení, nenávist) nebo když k někomu projevujeme empatii či sympatii (soucit, lítost, láska) (Slaměník, 2011, s. 154).

Jednou z jejich vlastností je to, že jsou, v porovnání k základním emocím, složité. Objevují se z mnoha příčin, jejich prožitek se skládá z mnoha složek, a proto jsou často špatně pochopeny nebo zaměňovány s jinými emocemi (Poláčková Šolcová, 2017, s. 58). Jen malé rozdíly nacházíme u emocí rozpaky a stud, závist a žárlivost a podobně.

Sociální emoce jsou důležité z několika hledisek – kontrolují a regulují naše sociální chování a chrání nás před sociálním vyloučením – jedinci, kteří se nestydí, necítí lítost, trapnost nebo nežárlí jsou často nepochopeni a mají problémy navázat vztahy (tamtéž, s. 59).

Ráda bych ještě zmínila a stručně vymezila tři konkrétní emoce, kterým je věnována praktická část mé bakalářské práce. První z nich je emoce obdivu.

Emoce obdivu

Emoce obdivu můžeme vymezit jako sociální emoci, která vzniká při pozorování jiných lidí, u kterých obdivujeme jejich schopnosti či talent a cítíme, že jejich schopnost či úspěch, který obdivujeme, je zasloužený (Hareli a Weiner, 2002, s. 187).

Patří mezi ego-vztažné emoce, které dopomáhají jedinci k motivaci od druhého a je tedy jedna z nejdůležitějších emocí ve vývoji osobnosti. Bohužel se jí nedostává takové pozornosti jako u jiných emocí, nicméně zajímavou je proto, že je velmi úzce spjata s well-beingem a osobní spokojeností. Výzkumná studie Schindlera potvrzuje, že emoce obdivu vede k internalizaci a napodobování jedince, kterého obdivujeme (Schindler, 2013, s. 2).

Prožitkově je to tedy příjemná emoce s pozitivní valencí, která má mimo jiné i pozitivní, motivační vlivy na jedince, který emoci má.

Schindler a de Ven dávají emoci obdivu spolu ještě s emocí závisti jako možnosti, jak lidé reagují na to, když je někdo lepší než oni. Zároveň oba autoři dokazují, že jak emoce obdivu, tak i závisti, jsou doopravdy prediktory motivace (Schindler a de Ven, 2014, 2015).

Emoce závisti

Definic na emoci závisti je také mnoho, nicméně lze ji popsat jako frustrující pocit, který se objevuje ve chvíli, kdy vidíme, že je někdo lepší. To vede k tomu, že cítíme touhu mít danou věc taky, nebo si přejeme, aby ten druhý danou věc či výhodu ztratil (Van de Ven, 2015 s. 1).

Emoce závisti je spojována s pocitem méněcennosti, které často vedou k negativnímu sebehodnocení, obzvlášť, pokud cítíme, že někdo dosáhl lepších výsledků než s menším úsilím. Přestože se na emoci závisti pohlíží na negativně prožitkovou emoci, může s sebou přinášet pozitivní efekty – závist může sloužit jako motivátor, který nás žene k lepším výsledkům (Hareli a Weiner, 2002, s. 187).

Je to emoce všudypřítomná, ale společensky nežádoucí, nicméně z evolučního hlediska je její role v lidském životě velice důležitá a téměř nenahraditelná (Hillová a Buss, 2008, s. 60). Těmto dvěma rozdílným složkám závisti se ve své studii věnují i Smith a Kimová, kteří rozlišují „onu pravou podlou“ závist a na benigní závist. Vlastní „podlá“ závist se vyznačuje negativními pocity méněcennosti a potřebou získat to, čemu je u druhého záviděno, zatímco „neškodná či prospěšná“ závist je zbavena nepřátelského ladění a spíše oceňuje dané hodnoty nebo atributy (Smith a Kimová, 2008, s. 46).

Emoce lítosti

Poslední emoci, kterou rozebírám v druhé části mé bakalářské práce, je emoce lítosti. Lítost lze definovat jako pocit nespokojenosti, bolesti či politováni nad vlastními

špatnými činy a zároveň můžeme lítost pociťovat ve vztahu k jiným lidem a situaci, ve které se nachází nebo nacházeli.

Pojem *lítost* vnesl do světa český spisovatel Milan Kundera (1981) a nelze jej úplně přeložit do jiného jazyka (Šolcová Poláčková, 2018, s. 54)

Přestože v mnoha zemích světa nemá stejný ekvivalent výrazu pro tuto emoci, můžeme nalézt několik výzkumů, které se věnují emocím jako jsou právě *sorrow, regret, pity* apod., které jsou přirovnávány k českému výrazu lítost. Jedním s nich je právě výzkumná studie Doulougeriové a kolektivu, která se zabývá emoční regulací u studentů medicínských oborů. Emoce, které v angličtině zaznamenává jako *sadness a pity*, ve volném překladu smutek a lítost, či jakýsi pocit zklamání a soucitu, popisuje jako emoci, kterou studenti mívají při osobním kontaktu s pacienty. Pocity tohoto rázu přichází, když například vidí pacienta ve špatné kondici. A stejně jako jiné výzkumy, i tento výzkum předkládá důležitost regulaci emocí (Doulougeri et al. 2016, s. 5).

Můžeme nalézt spoustu psychologických teorií, které se zaměřují na jednotlivé rysy emočního systému. Pro moji bakalářskou práci jsou zásadní teorie sociálního konstruktivismu, teorie o kulturní podmíněnosti emocí a jejich regulační funkce, čemuž se budu věnovat v následujících odstavcích.

2.4.4 Sociální konstruktivismus

Studiu emocí a jejich sociokulturní podmíněnosti se věnuje hlavně směr sociální konstruktivismus. Sociální konstruktivisté tvrdí, že realita je chápána skrze sociální kontext, pomocí sociálních interakce a emoce jsou tedy vždy fenomény vytvořené určitou společností a kulturou. Významy a jejich chápání se liší podle toho, v jaké kultuře, v jakých podmínkách žijeme. To je dané společensky a historicky (Mesquita 1994, s. 51).

Další důležitou myšlenkou sociálních konstruktivistů je to, že sociální kontexty přímo vytváří emoce, tedy to, co vyjadřujeme, nemusí být námi projevená emoce, ale ta, která je v dané situaci, v určitém kulturním kontextu, očekávaná nebo významná (Poláčková

Šolcová, 2017, s. 52). Emoce je tedy kulturním konstruktem. Proto vědci tohoto směru zdůrazňují, že studium emocí vyžaduje pochopení jazyka, historii a kulturní specifika zkoumaného národa,

2.4.5 Kulturní podmíněnost emocí

Víme, že jednotlivé emoce jsou mezikulturně vyjadřovány rozdílně. Podřizují se jednotlivým komunikačním normám, které v kulturách nalézáme, tedy určují, v jakých situacích je vhodné vyjádření určitých emocí (kdy můžeme plakat, projevit hněv apod.), na základě kulturních vzorců a podle jednotlivých standardů chování. Do jisté míry tedy tyto vzorce a standardy chování určují, jak má byt projevováno chování i výrazy, tedy kdy je například nutné potlačení nebo předstírání emoce. i jakým způsobem má být emoce komunikována v závislosti, co očekává daná společnost (Nakonečný, 2012, s. 137).

Zároveň jsou vyjadřovány jen ty emoce, které jsou v daných kulturách, z lingvistického pohledu, známé. Emoce, které nelze v jiných jazycích stejně popsat, nazýváme kulturně specifické. Takový typ emocí navazuje většinou na kulturně specifický význam.

Jednou z kulturně specifických emocí je již zmíněná česká emoce *lítost.* Tu do hledáčku zahraničních psycholingvistů přivedl Milan Kundera, který ji popisuje jako nepříjemný až sebemučící stav, při pocitu sebelitování ve špatné situaci (1981, s. 50).

Českému slovníku také chybí několik výrazů, kterými lze přeložit a definovat určité emoce. Mezi takové afektivní pojmy, které nelze přeložit, patří právě vztahový emoční výraz *ľúbiť* ze slovenštiny. Češi tedy oproti Slovákům nemohou zvolit tento výraz, který stojí na pomezí mezi mít rád, označující silnou náklonnost, a milovat, což je nejhlubší cit a volí tedy pouze dva tyto stupně – mít rád a milovat (Šolcová Poláčková, 2018 s. 55).

Jako další ilustrační příklad uvedu *amae,* což je popisováno jako „jedinečně japonskou potřebu být milován a zároveň záviset na lidech ve svém okolí“ (Čeněk, 2016, s. 189). Pojem *amae* má kořen ve slově „sladký“ a zahrnuje pocit příjemné sladkosti, tedy bezpečí, tepla a soukromí, který dítě cítí ke svým rodičům, primárně ke své matce (Doi, 1986, s. 132). Dále autoři uvádí příklady, kde je *amae* popisováno jako klíčový pocit

v milostných vztazích, kdy například žena, unavená po dlouhém dni, zavolá svému manželi, aby pro ni přijel. Ví, že tato žádost není úplně vhodná a bylo by jednodušší, kdyby nasedla na vlak, protože je to pro manžela daleko, nicméně pocit *amae* nás ujišťuje o tomto pocitu bezpečí a lásky (Marshall et. al., 2010, s. 7). *Amae* se vyskytuje ve všech kulturách, ale jen v Japonské je pro něj vyloženě pojmenování.

Na druhou stranu Ekman (1971, 1973) ve své studii zkoumal kmeny na Papue-Nové Guineji, kde došel k závěrům, která potvrzují slova některých předešlých vědců (Darwin, Tomkins), že existují emoce, které jsou podle něj mezikulturně univerzální. Univerzálními emocemi rozumíme ty emoce, které doprovází ve všech kulturách a společnostech stejné fyziologické reakce jako výraz, gestikulace a hlasové projevy a také prožitek dané emoce. (Poláčková a Matsumuto, 2013, s. 105; Čeněk et al., 2016, s. 193). Mezi tyto univerzální emoce řadíme radost/štěstí, smutek, zlost/hněv/vztek, překvapení, opovržení/znechucení a strach (Ekman et. al. 1987, s. 716; dále Ekman, 1992; Ekman a Friesen, 1972).

Další často zkoumanou oblastí, kde nacházíme rozdíly z hlediska emoce a kultury bývá emoční valence, tedy vztah mezi pozitivní a negativní energií a její, který vyhodnocujeme pak jako zažívání dobrého nebo špatného pocitu (Stuchlíková, 2007, s.13).

Pro příklad v mnohých individualistických kulturách je stud považován za spíše negativní emoci, v kolektivistických kulturách se řadí spíše k těm pozitivním, jelikož odkazují na to, že se člověk do dané situace, je si vědom svých chyb a snaží se o jejich zlepšení (Poláčková Šolcová, Tavel, Kolačík, 2013, s. 408).

2.4.6 Emoce a jejich regulace

Mezikulturní rozdíly se pak objevují například v síle jejich vyjádření, tedy v rozdílu *regulaci emocí.* To je proces, který řídí, jaké emoce, za jakých podmínek, vůči komu a jakým způsobem ji jedinec bude prožívat. Objevuje se vědomě i nevědomě, může i automaticky (Gross, 1998, s. 275). Regulace emocí je proces, ve kterém dochází ke změně psychických, tělesných a sociálních reakcí a je součástí veškerých afektivních procesů jedince (Poláčková Šolcová, 2017, s. 87).

Cílem emoční regulace je eliminace síly, intenzity emoce a také gest a výrazu, kterým emoci projevujeme v kontextu určité situace (Slaměník, 2011, s. 49). Představme si situaci, kdy jsme na pohřbu či na jiné velmi smutné události, ale vzpomeneme si na nějaký vtip, nebo úsměv až smích vyvolávající situaci. Za normálních okolností bychom se smáli, nicméně emoční regulace vyhodnotí situaci jako nevhodnou pro smích a emoci, kterou prožíváme, potlačí nebo úplně vytěsní. Zde dochází ke kontrole výrazu, pohybů a výrazu obličeje, gestikulace a mimiky.

Pokud je situace přehodnocena, dojde i ke změně emoční reakce. Přehodnocení nebo reinterpretace situace ji pak vytvoří akceptovatelnější či méně bolestnou, nebo naopak. V obou případech hovoříme o kognitivní změně. Regulovat emoce lze také přesměrováním pozornosti na neemoční objekty a situace. (Slaměník, 2011, s. 51)

Potlačení emocí a jejich expresivity není vždy ale dokonalé, nemůžeme se zbavit některých tělesných reflexů nebo obranných mechanismů, jako například zatínání zubů, pěstí, přimhouření očí a podobně.

Regulace emocí je tedy jedna z nejdůležitějších součástí lidských interakcí, protože ovlivňují a svým způsobem ovládají i lidské chování, které v návaznosti na situace, ve kterých se vyskytujeme, přizpůsobujeme. Je tedy jasné, že kultury mají emoce, které „obdivují“, a kterými naopak „pohrdají“. Regulací emocí a jejich částečnou či úplnou kontrolou se pokoušíme o *fokální emoce*, což jsou emoce, které platí za centrální v určité kultuře. Například v kulturách, kde má čest vysokou morální hodnotu, jsou sexuální urážky a urážky vůči rodině snášeny hůře, a také více tvrději sankcionizovány. Jako jiný příklad uvedu ještě Ameriku, kde je fokální emocí *štěstí.* I výzkumy potvrzují, že se Američané, u nichž je fokální emocí *štěstí,* snaží o co největší frekvenci pozitivních emocí jako hrdosti, radosti a štěstí. Vytváří si proto co nejvíce situací, ve kterých tyto emoce sdílí, a proto ve výzkumech vychází jako „šťastnější“ národ než jiné země. (Kitayama a Cohen, 2007, s. 748).

2.4.7 Display a feeling rules

Další mezikulturně specifické rozdíly, co se emocí týče, se vyskytují hlavně v normách projevu, tzv. pravidlech vyjadřování (anglicky *display rules*) a v pravidlech

prožívání emocí (anglicky *feeling rules*) (Poláčková Šolcová, 2013, s. 409). Pravidla projevu lze definovat jako již předem dané kulturně specifické normy, kterými se jedinec řídí. Ty mu nařizují, jestli a jakým způsobem má vytvářet a jinak korigovat své emoční projevy v určitých situacích (Poláčková a Matsumuto, 2013, s. 107).

S pojmem display rule, které je do češtiny překládáno jako pravidla projevu, přišli poprvé Ekman a Friesen (1969). Ti zkoumali, zda existuje nějaká kulturně specifická pravidla projevů emocí a jaké jsou rozdíly v emočním vyjadřování napříč kulturami (Matsumuto, 2016, s. 231). V roce 1972 pod jejich vedením proběhl výzkum, ve kterém zvlášť americkým a zvlášť japonským účastníkům výzkumu pustili film s různě napjatými situacemi, přičemž natáčeli jejich reakce a výrazy. Vyhodnocovali dvě situace, kdy v první z nich participanti nevěděli o tom, že jsou natáčeni, a ve druhé již ano. V první situaci, kdy ani Američané ani Japonci nevěděli, že jsou natáčení, se projevy výrazů téměř neliší a obě strany navenek vyjadřují všechny pocity. V případě druhé situace, kde již obě strany vědí o monitorování, se chování a projevy Američanů nezměnily, stále projevovaly i negativní emoce hněvu, znechucení a strachu. U Japonců se objevila tato *pravidla projevu emocí*, kdy místo se místo plného projevení emocí pouze usmívali. Výzkum potvrdil, že na kulturně univerzální projevy emocí, které jsou biologicky vrozené, mají vliv kulturou definovaná pravidla projevu, vytvářející pro kulturu vhodné emoční výrazy (Matsumuto, 2016, s. 231).

Další studie, která se věnovala projevu emocí a jejich pravidlům, je studie z roku 1996, ve které se ptali účastníků z Ameriky i z Kostariky na to, jak příjemné by jim bylo vyjádření emocí vůči rodině a cizím lidem. Zjistili, že Američanům bylo oproti Kostaričanům komfortnější vyjádřit své emoce (tamtéž, s 233).

I v dalším Matsumutově výzkumu se potvrzuje, že existují určitá pravidla ve vyjadřování a projevování emocí napříč kulturami. Matsumuto a jeho kolegové se tázali studentů z Koreje, Rusky, Japonska a Spojených států amerických, co by udělali, kdyby cítili jednu ze čtrnácti emocí v různých sociálních situacích. Mohli vybrat vždy jednu z následujících odpovědí:

1) Projevím přesně to, co cítím (projevení emoce)
2) Projevím méně, než cítím (zmírnění emoce)
3) Projevím více, než cítím (zesílení emoce)

4) Skryji své emoce za jiný výraz (maskování emoce)
5) Projevím emoci, přičemž se usmívám (omezování emoce)
6) Neprojevím nic (neutralizace emoce)
7) nic z výše uvedených (jiné)

Jedna z hypotéz, se kterou pracovali, je ta, že individualistické a kolektivistické země úzce korelovaly s pravidly projevu emocí u všech čtyřech zemí. To výsledky výzkumu potvrdily, nicméně z obecného hlediska můžeme mluvit o tom, že pravidla projevu emocí jsou všeobecně používány jako nástroj k modifikaci emočních projevů v jednotlivých sociálních interakcích a kontextech. Matsumuto a spol. také naznačují, že velký vliv na projevování emocí má to, zda je jedinec v in-group nebo out-group. Ve členské skupině se předpokládá kontrola a regulace negativních emocí, zatímco projevování pozitivních emocí je povzbuzováno. Slaměník (s. 82, 2011) této regulaci emocí připisuje několik funkcí, mezi ty nejdůležitější patří pak socializační, kdy projevy emocí jsou jednou z norem, které určují jednotlivé skupinové identity.

Feeling rules, neboli pocitová pravidla, oproti tomu řídí prožívání emocí v určitých situacích. Mají tedy vliv na svobodný projev toho, jak se daný člověk cítí, a na přirozenost projevu a do jisté míry vkládá člověka do situace, ve které se může cítit nezávisle či nesvébytně (Šolcová Poláčková, 2012, s. 117). Taková pravidla, kdy a v jaké míře je vhodné využít jednotlivé emoce, předkládá hlavně kultura (Trnka et. al, 2018). Eid a Diener se právě feeling rules věnovali ve své studii z roku 2001. Zkoumali a porovnávali, zda a pokud ano, tak jaké, existují normy v prožívání emocí ve dvou kolektivistických kulturách (Čína a Taiwan) a dvou individualistických kulturách (USA a Austrálie). Zjistili, že taková kulturně specifická pocitová pravidla existují. Individualistické kultury, nečekaně, předložily více jednotnější normy týkající se emocí, které vyvolávají příjemné pocity. Největší rozdíly pak shledali u emocí, které jsou egovztažné, tedy hlavně pýcha a vina – individualistické kultury vnímaly pozitivní sebereflektivní emoce dobře, na rozdíl od kolektivistických konfuciánských, které je hodnotí negativně (Eid a Diener, 2001, s. 869).

Nejen tyto poznatky jsou velkým přínosem pro mezikulturní psychologii. Stejně jako existují jednotlivá společenská pravidla toho, jak se ve společnosti dané kultury chovat a nechovat, jsou tyto pravidla projevu a prožívání zásadní pro jednotlivé kultury, což nám

pomáhá pochopit a poznat blíže tyto kulturní komplexity, které jsou klíčem k pochopení či bližšímu seznámení s kulturou. Přece jen v této práci pracujeme s tím, že jsou emoce jednou z nejdůležitějších složek komunikace.

V posledních letech se již rozmáhají výzkumy věnované emoční lingvistice, nebo i konkrétním pravidlům emočního projevu v jednotlivých zemích. Trnka a kolektiv (2018) ve své rešerši pokládají návrhy pro další výzkumy, z nichž jeden ze zmíněných je právě zohlednění emoční akulturace u migrantů, kterou rozumíme proces, který si imigranti přisvojují vzorce emoční praxe hostitelské kultury (Mesquita, 2013). Tím se tvoří jednotlivé kulturně emoční subsystémy a mnohdy se vytváří nová pravidla projevu a prožívání, či dochází k samotným konfliktům.

Zajímavé je z mého pohledu právě druhá generace přistěhovalců, kteří vyrůstají a jsou vychováváni v kultuře svých rodičů, nicméně společnost a hostitelská kultura, kterou považují za svojí, od nich očekává jiné společenské chování a s tím spojené a užívání emocí.

3 EMPIRICKÁ ČÁST

3.1 Metodologie a postup výzkumu

3.1.1 Téma výzkumného projektu

Vietnamská komunita v Čechách zajímá nejvíce sociální geografy, etnology a sociology, ty ve vztahu k akulturaci a integraci do české společnosti. Akulturaci a integraci Vietnamců se věnuje mnoho autorů, např. etnolog Stanislav Brouček (2003), sociologové Bernard (2014) a Martínková (2010). Dále zmíním například sociální geografku Freidingerovou, která se také zabývala migračními a adaptačními tendencemi Vietnamců a seznamuje nás s různými motivy chování Vietnamců mířících do Čech.

Přesto, že se o vietnamské komunitě mnohdy mluví jako o té, která se má integrovat či adaptovat, psychologové a sociologové věří, že vzhledem k dlouhodobému soužití je vietnamská komunita již částečně součástí české kultury, a proto se vietnamské komunitě a jejím členům snaží více porozumět.

V posledních letech je tato třetí nejpočetnější minorita v České republice více v hledáčku výzkumníků. Psychologická hlediska ve výzkumech na českých Vietnamcích nalezneme například při zkoumání migrace a jejich psychického pozadí, či pedagogicko-psychologické výzkumy zaměřující se na vzdělávání a možné problémy s ním související u vietnamských dětí. Ráda bych i já přispěla svým výzkumným šetřením a prozkoumala více projevy chování a prožívání a jiné psychické procesy u mladých českých Vietnamců.

Kultura ovlivňuje veškerý společenský život jedince, formuje jeho chování, postoje, zvyky a hodnoty. Utváří emoce, způsoby, jakými je prožíváme, i to, jak jednotlivé afektivní výrazy chápeme a jak je projevujeme. Kultury zároveň i určují, které emoce jsou žádoucí a které nikoliv, proto máme tendenci naše emoce potlačovat, regulovat nebo naopak posilovat, čímž posilujeme určitý kulturní model (Kitayama, Cohen, 2010).

Tento způsob ovládání emocí nazýváme pravidla emočního projevu, která se formují v jednotlivých kulturách a mají podobnou funkci jako normy. Tato pravidla exprese určují, jakým způsobem se v určitých situacích chovat a kdy měnit např. intenzitu jednotlivých emocí. Dle Mesquity a Frijdy se kultury odlišují afektivními pravidly vyjadřování v rámci určitých situací (1992 in Poláčková Šolcová, Tavel, Kolačík, 2013).

3.1.2 Cíle výzkumného šetření

Dotazníkové šetření má za cíl odhalit tendence a trendy pravidel projevu emocí mladého vietnamského Čecha, studenta, v určitých situacích s určitými lidmi. Srovnává vietnamskou druhou generaci migrantů, někdy v literaturách nazývaných jako banánové děti. *Banánové děti* je termín hodně využíván nejen jednotlivci této generace, ale hlavně v médiích a označuje tím druhou generaci Vietnamců, vyznačující se ambivalentností k sobě i k okolí, a mnohdy i ztrátou či krizí identity, jelikož jsou formováni dvěma kulturami.

Zároveň výsledky porovnám s již existujícími poznatky z českého a slovenského prostředí, kdy se pokusím o vyhodnocení tendencí regulace emocí v daných situacích podobného vzorku, a to slovenských a českých studentů, s mým vzorkem, českých studentů s vietnamskými kořeny.

3.1.3 Výzkumné otázky

Cílem této studie je porovnat regulační tendence emocí participanta k jednotlivým lidem tří různých vztahových situací (rodinní příslušníci, partneři, blízcí přátelé a známí) v určitých situacích (v soukromí a na veřejnosti – v české a ve vietnamské společnosti). Za emoce jsem si vybrala obdiv, jako prožitkově spíše příjemnou emoci, na kterou se můžeme z hlediska kultur dívat z mnoha směrů, dále emoci lítosti, jako spíše negativní emoci kulturně specifickou pro Českou republiku a poslední, závist, jako sociální emoci vznikající v případě nesouladu mezi tím, co člověk má a co by chtěl mít, tedy spíše emoci prožitkově negativní.

HVO1: **Jaké jsou tendence regulace emocí obdivu, lítosti a závisti u mladých českých Vietnamců?**

Konečně výsledky porovnám s těmi, které vyšly z výzkumu Matsumota a Poláčkové Šolcové z roku 2013. Těm vyšlo, že jejich český vzorek studentů má celkové tendence regulovat a projevovat je v zeslabené formě. Budu počítat s podobnou hypotézou, kterou ale nechci stanovovat a ověřovat, jelikož má moje práce explorační cíl.

Hypotéza, se kterou budu srovnávat mé výsledky, vychází i z toho, že sociální prostředí jedince, ve kterém vyrůstá, je stěžejní pro jeho rozvoj a formování osobnosti. Z tohoto pohledu výsledky jedince narozeného vietnamským rodičům, vychovávaného s českými hodnotami a zvyky, vyrůstajícího mezi českými kamarády a navštěvujícího české školy, budou velmi podobné s hodnotami a výsledky českého vzorku.

3.1.4 Výzkumný soubor

Vzhledem k typu průzkumu a jeho cíli bylo nutné vybrat respondenty s určitými kritérii. Mezi tato kritéria patřilo to, že dotazovaný je etnického původu Vietnamec, je mu 18-30 let a bude v příštím roce nastupovat na VŠ, studuje na VŠ, či již absolvoval studium na VŠ.

První podmínka, a to podmínka etnického původu, kdy dotazovaný je český Vietnamec je jasná vzhledem k zaměření průzkumu.

Druhá podmínka se zde vyskytuje z toho důvodu, že je v mém zájmu pak porovnat výsledky s českým a slovenským vzorkem výzkumu autorů Poláčkové Šolcové, Tavela a Kolačika (2013), kdy dotazováni byli pouze vysokoškolští studenti. Proto i moje dotazníkové šetření mohli vyplnit pouze studující, pro následné relevantní porovnání.

3.1.5 Metoda sběru dat

Výzkumné šetření jsem se snažila pojmout kvalitativním způsobem, a to proto, že *„zjišťuje množství, rozsah anebo frekvenci výskytu jevů, resp. jejich míru (stupeň)“* (Gavora, 2010, s. 35) Využila jsem přímo Display rules assesment inventory. Ten *„zjišťuje pravidla projevu primárních emocí v různých kontextech a situacích. Dotazník byl sestaven na základě teoretického přístupu k primárním emocím* (Ekman, 1972, 1973, 1992; Ekman, Friesen, 1969, 1975; Matsumoto, 1990, 1991, 1993, 2001b; Matsumoto et al., 2005 in Šolcová Poláčková, 2013, s. 108.) *a k možnostem expresivní modulace reakce na prožívanou emoci* (Ekman, Friesen, 1969; 1975; Matsumoto et al., 2005 in Šolcová Poláčková, 2013, tamtéž).

Mnou použitá verze dotazníku se od originálního liší hlavně rozdílnými emocemi. V dotazníku od Matsumota se původně zkoumají primární emoce. V mojí verzi zkoumám hlavně sociální emoce, které se od primárních emocí liší tím, mají vliv i na sociální chování a jsou jeho příčinou. (Poláčková Šolcová, 2018).

Dále se liší tím, že původní dotazník Matsumota obsahuje ještě několik doplňujících otázek navíc, která se týká vztahu s daným člověkem, a to *„jak často s XY interagujete“* a „jak *moc plánujete trávit čas s XY v budoucnu“*, v mém dotazníku jsem je vynechala hlavně z důvodu náročnosti dotazníku.

Samotný sběr dat trval po dobu dvou měsíců v několika vlnách. Co se samotného přehledu týče, návratnost, tedy podíl získaných odpovědí na celkovém počtu zobrazení dotazníku byla 17%. Zároveň byla zaznamenána i průměrná délka vyplňování dotazníku, které činí 14:05 min.

3.1.6 Dotazníkové šetření

Dotazník byl sestaven ze tří základních částí – úvodu, hlavní části s otázkami týkajícími se emočních projevů a poslední části, osobnostního dotazníku.

V úvodní části je respondent seznámen s cílem dotazníkového šetření, s jeho nakládáním a využitím dat a zároveň je obeznámen, že vyplnění dotazníku je dobrovolné a jeho vyplněním souhlasí k zúčastněním se ve výzkumu. Respondent mohl kdykoliv během vyplňování ukončit svoji participaci na výzkumném šetření. Objevuje se zde také první filtrovací otázka, zda je respondent vhodným účastníkem

Dále jsou v první části dotazníku popsány a teoreticky stručně ukotveny tři typy emocí, se kterými respondent v průběhu dotazníkového šetření pracuje – a to s emocí obdivu, lítosti a závisti. Zároveň jsou upřesněny prototypickou a mezikulturně univerzální situací, která jednotlivé emoce vyvolává. Spolu s popisy emocí nalézá respondent instrukce k vyplnění dotazníkového šetření. Představuji zde možnosti, které respondent vyplňuje, a jednotlivé možnosti blíže specifikuji, objasňuji. Tedy i příklad využití odpovědi. Pro etickou správnost dotazníku zde zdůrazňuji, že respondent dotazník vyplňuje zcela anonymně a dobrovolně.

Hlavní část dotazníku zkoumá již emoční projevy respondenta k šesti různým lidem – k otci, matce, sourozenci, českému příteli, vietnamskému příteli a partnerovi; každého navíc ve třech potencionálních situacích, a to v soukromí doma, v české a vietnamské restauraci. Navíc zde ještě žádám respondenta o zhodnocení blízkosti vztahu k jednotlivým osobám, a také to, jak moc je zná.

Poslední část je zaměřená pro statistické vyhodnocení dotazníku, které zahrnovaly osobní údaje respondentů jako pohlaví, místo narození, zda se cítí být více Vietnamci či Čechy, jejich věk, místo trvalého bydliště, jak dlouho již žije rodina dotazovaného v ČR, jaký jazyk považuje za svůj mateřský a kdo jej vychovával v průběhu mladých let. Zajímalo mne i nejvyšší dosažené vzdělání – a to hlavně pro splnění mé podmínky, dále jsem se ptala i na typ vysoké školy a obor participanta.

Dotazník byl vytvořený na internetu pomocí webové stránky click4survey.com a byl šířený online metodou – skrze vietnamskou komunitu, vietnamské spolky, a především moje kamarády. Uvědomuji si, že využití referenčního výběru neboli *metody sněhové koule,* může být chybným, jelikož nenasytí všechny kategorie možných respondentů.

Nejčastějším kanálem, kde jsem jej šířila, byla sociální síť facebook.com a nejrůznější facebookové skupiny a stránky, kde jsem přiložila popisek výzkumu a odkaz k jeho vyplnění.

Typy otázek v dotazníku

Hlavní část dotazníku můžeme rozdělit do pěti sekcí, kde jednotlivé sekce zkoumají pravidla projevu emocí k dané osobě. Jednotlivé sekce obsahují 3 uzavřené otázky, kdy respondent vybírá z možností A až G, přičemž při odpovědi G nechávám volnou možnost odpovědi.

Jednotlivé sekce jsou rozděleny do tří částí, ve kterých se ptám respondenta, jak si myslí, že by se měl zachovat, když je s XY v situaci ABC, a cítí k němu následující emoce O, L nebo Z.

XY: Za *XY* dosazujeme osobu, se kterou dochází potencionální interakce. Zajímaly mne konkrétně projevy emocí k otci, matce, sourozenci, kamarádovi či kamarádce vietnamského původu, dále kamarádovi či kamarádce českého původu a projevy k romantickému partnerovi. V dotazníku je upřesněno, že pokud ve svém životě respondent nemá osobu, ke které se daná otázka vztahuje, prosím ho o nejpřesnější odhad toho, jak si respondent myslí, že by se měl zachovat.

ABC: Proměnnými v ABC jsou sociální kontext dané interakce, a tedy jak by se dotazovaný zachoval sám doma, tedy v privátní (P) situaci, kde je jedinec v interakci pouze s osobou XY. Další proměnnou je vietnamská veřejnost (VNV) a česká veřejnost (CZV), kdy pro lepší představu byla zvolena vietnamská/česká restaurace.

OLZ: U uzavřených otázek jsem se ptala na tři emoce, a to konkrétně emoce obdivu, lítosti a závisti.

Dále každá jednotlivá sekce obsahovala i další dvě otázky s hodnotící škálou, kde respondent odpovídá na blízkost vztahu s XY. Z důvodu chybějících a špatně vyplněných odpovědí a další časové náročnosti tohoto šetření jsem tuto část dotazníku a jeho výsledky nezahrnula do analýzy výzkumu.

Dotazník krom hlavní části obsahuje i demografický dotazník uzavřenými i otevřenými odpověďmi.

Respondenti

Dotazník byl otevřen dohromady 337 krát, celkem byl vyplněn 58 respondenty a 67 potencionálních respondentů opustilo dotazník během vyplňování. Přestože 58 dotazovaných vyplnilo dotazník, vzhledem k chybnému vyplnění nebo nesplnění podmínek, mezi něž patřilo například nesplnění věkové hranice, tvořilo konečný výzkumný soubor 44 respondentů, z nichž bylo 16 mužů a 28 žen. Nejmladším respondentům bylo 18 let, nejstaršímu 28, věkový průměr činí 22,5 let (viz. tabulka č. 1).

Tabulka č. 1

Věk respondentů

	Aritmetický průměr	**Modus**	**Median**
ženy	22,46	19	22,5
muži	22,56	21	21

Dotazovaní dle podmínek nastupují na VŠ (či VOŠ), již na ní studovali či byli absolventi dané školy. Největšího zastoupení měli absolventi středních škol, tedy nastupující na vysokou školu či stálí studenti bakalářského studia, kterých bylo více než polovina (55%). Druzí nejčastější respondenti dotazníků byli ti, co prošli bakalářským studiem (20%).

Kolonku *jiné* vyplnilo pět respondentů, mezi něž patřili absolventi VOŠ a dále ti, jež uvedli nejvyšší dosažené vzdělání jako základní – tedy ti studenti středních škol, kteří maturitní závěrečnou zkoušku plánují dodělávat v září (viz. tabulka č. 2).

Tabulka č. 2

Nejvyšší dosažené vzdělání

Typ školy	**Počet**	**v %**
Středoškolské s maturitou	24	54,54
vysokoškolské bakalářské	9	20,45
vysokoškolské magisterské	6	13,63
jiné:	5	11,36
Celkový součet	44	100

Nejčastěji mi dotazník vyplnili studenti či absolventi Univerzity Karlovy, kterých byla až čtvrtina (25%), dále studenti Českého vysokého učení technického v Praze a studenti České

zemědělské univerzity (viz. tabulka č. 3). Více jak třetina respondentů (36%) uvedla svůj obor jako ekonomický, tedy např. Provoz a ekonomika, Management, Podnikání, Marketing a PR, Ekonomie a Finance. Skoro pětina (18%) dotazovaných studovalo medicinské a zdravotnické obory, např. Všeobecné lékařství, Zubní lékařství či obor Všeobecná sestra.

Tabulka č. 3

Typ vysoké školy

Název školy	Počet	v %
VŠE	11	25,00
UK	10	22,73
ČVUT	5	11,36
ČZU	4	9,09
VŠO	2	4,55
Ostatní	12	27,27

Další otázka v dotazníku se týká místa narození. Českou republiku jako místo narození uvedlo 36 respondentů, což je 81,8% (tabulka č. 4). Nejčastěji uváděné místo bydliště respondentů, kteří mi vyplnili dotazník, se stala města či vesnice v kraji Vysočina (43%), v těsném závěsu pak Praha (viz. tabulka č. 5).

Tabulka č. 4

Země narození respondenta

Místo narození	Počet	v%
Česká republika	**36**	81,82
Vietnam	**7**	15,91
Jiné	1	2,27

Tabulka č. 5

Místo bydliště (podle kraje)

Kraj	Počet	v%
Kraj Vysočina	19	43,18
Praha	18	40,91
Moravskoslezský kraj	2	4,55
Středočeský kraj	2	4,55
Královehradecký kraj	1	2,27
Olomoucký kraj	1	2,27
Ústecký kraj	1	2,27
celkem	44	100

Zajímavé bylo podívat se na uvedený mateřský jazyk, kde až 21 z dotázaných, tedy 46,4%, uvedlo vietnamštinu i češtinu, 10 z nich uvedlo jen češtinu a 13 jen vietnamštinu (tabulka č. 6). Na otázku, jak dlouho žije rodina dotazovaného v ČR, respondenti uváděli průměrnou dobu 28 let (dále tabulka č. 7) Dotazníkové šetření ukázalo i zajímavé informace

co se týče jejich výchovy v raném dětství. V tomto případě velká většina dotazovaných (88,7%) uvedla oba rodiče, matku a otce, jako své primární pečovatele a vychovatele, nicméně řada z nich v dodatečné odpovědi zmínila i *českou tetu, chůvu, českou babičku* či *babi s dědou* (tabulka č. 8).

Tabulka č. 6

Mateřský jazyk respondenta

Mateřský jazyk	Počet	v%
Oba jazyky	21	47,73
Čeština	10	22,73
Vietnamština	13	29,55

Tabulka č. 7

Délka pobytu rodiny respondenta v ČR v letech

	aritmetický průměr	modus	medián
respondenti	27,82	25	27

Tabulka č. 8

Výchova respondenta

Vychovávající	Počet	v %
Oba rodiče	39	88,63636
Pouze matka	2	4,545455
Jiné	3	6,818182

S tím je hodně propojené i to, kým se respondenti cítili být. Tato otázka by stála samotná za velkou analýzu do budoucna, jelikož je vidět roztříštěnost odpovědí. Více jak 45,5%, tedy 20 lidí, odpovědělo, že se cítí být Čechy i Vietnamci, případně Evropany i Asiaty. 12 lidí, přibližně 27,3%, toto ještě specifikovali a komentovali například tím, že se cítí „českovietnamsky“, „mixem dvou“, jako „plně integrovaný Vietnamec se zachovanou vietnamskou i českou kulturou žijící v ČR“, „vietnamský Čech/český Vietnamec“ a jeden dále uvádí „bere z obou kultur to, s čím se ztotožňují jeho hodnoty“. Vidíme, že se zde projevují bikulturní hodnoty této generace.

3.1.7 Způsob analýzy dat

Získaná data jsem převedla do programu EXCEL, s nímž jsem dále pracovala a využila jej k vytváření grafů a tabulek. Dále jsem skrze něj pomocí kontingenčních tabulek statisticky vyhodnotila absolutní a relativní četnost odpovědí.

K dotazníkovému šetření přistupuji exploračně a snažím se o nalezení určitých tendencí nebo trendů.

3.2 Výsledky

Výsledky dotazníkového šetření jsou velmi rozsáhlé a uvědomuji si jejich složitost. Z rozsahu, kterého ale dosahují, lze vyvodit velmi zajímavé informace, které budou prezentovány následně v diskusi. V této části rozeberu data a výsledky velice obecně a všeobecně se snahou nalézt zajímavé vztahy a tendence v projevu chování.

Co se zpracování tabulek týče, prezentovat zde do výsledkových tabulek i procenta mi vzhledem k počtu číselných dat přišlo hodně složité, a proto do příloh na konci bakalářské práce pak vkládám podrobnější výsledky, kde je zaznamenaná i četnost odpovědí a zároveň i jejich procentuální zastoupení.

HVO1: **Jaké jsou tendence regulace emocí obdivu, lítosti a závisti u mladých českých Vietnamců?**

Výzkumná otázka, která provází celou moji empirickou část zkoumá, jaká bude tendence regulace emocí mladých Vietnamců, ve všech sociálních kontextech a interakcích.

Jak jsem již zmiňovala, výsledky jednotlivých emocí v závislosti na typu interakce i typu osobu budu rozebírat a detailně se jimi zabývat, nicméně považuji za vhodné zde ponechat i velice obecnou tabulku, která zaznamenává výsledky součtu všech četností u jednotlivých emocí, bez ohledu na osobu, která je v interakci, a také bez ohledu na místo, v níž se interakce odehrává. Výsledky jsou pak převedeny na procentuální výsledek četností.

Z tabulky lze usoudit, že u emoce obdivu a lítosti mají respondenti všeobecnou tendenci projevovat *přesně to, co cítí*. Více než polovina (59%) z respondentů volí autentické projevení emoce obdivu. Lítost bývá respondenty projevena *tak, jak ji cítí*, u 46% tázaných všech platných odpovědí. Druhou nejčastější reakcí byla zvolena možnost *Projevím méně, než cítím*, a to až u 31% účastníků šetření (viz. tabulka č. 9).

Dotazovaní, a to až 40% z nich, emoci závisti v situacích regulují, a to tím, že projev emoce úplně potlačují a *neprojeví* nic. Druhou nejčastější volbou exprese u emoce závisti bylo 21% zvoleno *Projevím méně, než cítím* a dále 20% respondentů zvolilo *Projevím přesně to, co cítím.* U dodatečných odpovědí typu *G* mi někteří respondenti vyplnili, že se snaží o

upřímnost, a proto i závist „projevují slovně bez emocí“ nebo, že tuto emoci k dané osobě nikdy necítili – zde šlo hlavně o emoci závisti k rodičům, otci a matce (tabulka č. 9).

Tabulka č. 9.:

Výsledky projevu emocí všeobecně

Exprese	Emoce	Obdiv		Lítost		Závist	
		#	%	#	%	#	%
A - Projevím více, než cítím		145	18	74	9	25	3
B - Projevím přesně to, co cítím		465	**59**	361	**46**	155	20
C - Projevím méně, než cítím		130	16	245	31	170	21
D - Neprojevím nic		35	4	71	9	318	**40**
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám		12	2	28	4	34	4
F - Skryji své emoce za jiný výraz		5	1	13	2	54	7
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		0	0			36	5
Celkový součet		792	100	792	100	792	100

*Poznámka: * # - celková četnost odpovědí, % = celkem %*

Uvědomuji si však, že tyto výsledky nejsou tak transparentní a nelze je použít tak všeobecně. Proto jsem se rozhodla výsledky rozebrat podrobněji ve vztahu emoce-pohlaví-místo interakce.

Po podrobnějších výsledkách si kladu ještě dvě výzkumné podotázky, které budu odpovídat, a tedy připravím i obecný souhrn v tabulkách.

3.2.1 Výsledky u emoce obdivu

Ptala jsem se respondentů, jak si myslí, že by se měli zachovat k daným lidem, když cítí emoci obdivu.

Ve vztahu k otci respondenti volili nejčastěji možnost *projevím přesně to, co cítím*. Výsledky nebyly tak rozmanité v rozdílech odpovědí napříč pohlavím, nicméně zajímavé bylo pohlížet na ně z hlediska místa sociální interakce. Pokud mezi sebou srovnáme odpovědi projevu na vietnamské veřejnosti oproti české, nalézáme tedy mírný nárůst toho názoru, že by na vietnamské veřejnosti měli projevit *více* emoce obdivu, *než cítí.* Zajímavé jsou zde i výsledky odpovědí u možnosti E opět na vietnamské veřejnosti, kdy 11% respondentů obou pohlaví si myslí, že by měli dát najevo emoci, ale zároveň se usmívat (dále viz. tabulka č. 10 nebo příloha)

Tabulka č. 10

Emoce obdivu ve vztahu k otci

možné odpovědi	**otec**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím	2	2	4	4	4	8	1	1	2
B - Projevím přesně to, co cítím	**8**	**15**	23	**5**	**10**	15	**11**	**16**	27
C - Projevím méně, než cítím	4	6	10	2	9	11	2	9	11
D - Neprojevím nic	2	2	4	3	1	4	2	1	3
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám		1	1	2	3	5		1	1
F - Skryji své emoce za jiný výraz		2	2		1	1			
Celkový součet	16	28	44	16	28	44	16	28	44

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Ve vztahu k matce respondenti cítí, že by měli projevit emoci obdivu více nebo ji projevit autenticky a nijak nebrzdit emoční projev. Odpověď B, tedy *projevím přesně to, co cítím* byla ve všech případech, i co se pohlaví týče, vybrána u více poloviny respondentů. I co se týče rovnoměrnosti odpovědí napříč pohlavími či v rozdílech sociálního kontextu, výsledky jsou vcelku konzistentní a nenacházíme větší odchylky (dále viz. tabulka č. 11 nebo příloha).

Tabulka č. 11

Emoce obdivu ve vztahu k matce

možné odpovědi	**matka**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím	5	7	12	3	6	9	2	6	8
B - Projevím přesně to, co cítím	**10**	**15**	25	**8**	**15**	23	**9**	**16**	25
C - Projevím méně, než cítím		4	4	3	4	7	3	4	7
D - Neprojevím nic	1	2	3	2	2	4	1	2	3
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám					1	1	1		1
Celkový součet	16	28	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

I v interakci se sourozencem je tendence spíše projevovat *to, co* cítí. Zajímavé je, že v porovnání s jinými lidmi v interakci máme zde nejmenší četnost odpovědí u maskování, tedy *neprojevím nic*. Mezi dalším zajímavé výsledky patří to, že ženy v porovnání s muži si myslí, že by měli projevovat obdiv vůči sourozenci doma *více, než cítí* až ve 20,5% odpovědí, zatímco u mužů to je necelých 5% odpovědí (viz. tabulka č. 12 nebo příloha).

Tabulka č. 12

Emoce obdivu ve vztahu k sourozenci

možné odpovědi	**sourozenec**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím	2	9	11	4	4	8	4	5	9
B - Projevím přesně to, co cítím	**11**	**14**	25	**7**	**18**	25	**8**	**17**	25
C - Projevím méně, než cítím	3	3	6	4	5	9	3	5	8
D - Neprojevím nic		1	1	1	1	2	1	1	2
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám		1	1						
Celkový součet	16	28	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Pokud se podíváme na výsledky interakce s kamarádem vietnamského původu, vidíme zde zatím nejvyšší četnost u vyjádření emoce autenticky, tedy možností *B*, a to konkrétně v českém prostředí na veřejnosti. Naopak zajímavé je, že ženský vzorek měl v interakci s kamarádem vietnamského původu tendence emoce spíše regulovat, v domácím prostředí tomu tak bylo u 10% ze slečen, a na vietnamské veřejnosti až 13% ze celého ženského vzorku. To, že by emoce obdivu měla být ženami projevována méně, a zrovna v domácím prostředí v soukromí a na vietnamské veřejnosti, je zajímavý výsledek (viz. tabulka č. 13 nebo příloha).

Tabulka č. 13

Emoce obdivu ve vztahu k vietnamskému kamarádovi/dce

možné odpovědi	**VN kamarád**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím	3	8	11	2	4	6	1	1	2
B - Projevím přesně to, co cítím	**12**	**15**	27	**12**	**17**	29	**12**	**23**	35
C - Projevím méně, než cítím		4	4	1	6	7	2	3	5
D - Neprojevím nic				1		1	1		1
F - Skryji své emoce za jiný výraz	1		1						
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		1	1		1	1		1	1
Celkový součet	16	28	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

U interakcí, ve kterých jsou mladí čeští Vietnamci s českými kamarády, se tendence emočního projevu, například od interakcí s vietnamským kamarádem, docela liší. Přestože výsledky zaznamenávají nejvyšší četnost u odpovědi typu B, tedy většina odpovědí zaznamenává to, že by projev obdivu měl být *přesně takový, jak jej* respondent *cítí,* nalézáme zajímavé odchylky. Tou nejvíce znatelnou je v sociálním kontextu vietnamské veřejnosti, kde výsledky u ženské části vzorku je dosti roztříštěný. Jak jsem zmínila, nejvyšší četnosti dosahuje odpověď B – tu ženy uvedly v 50% případů, následně až u 25% je pak zaznamenána odpověď, že by měl být projev obdivu k českému kamarádovi na vietnamské veřejnosti zesílen – *projeven více, než cítí*, v opozici pak jiných 21% uvádí, že by naopak měl být projev zmírněn – *projeven méně, než cítí.* I velké procento z mužského vzorku, až 31,25% uvedlo, že na vietnamské veřejnosti by měl být projev obdivu zmírněn, tedy, že by *projevili méně, než cítí*. Což není až takový rozdíl oproti odpovědi B s nejvyšší četností, *projevím přesně to, co cítím*, který zvolilo 50% z mužů (viz. tabulka č. 14 nebo příloha).

Tabulka č. 14

Emoce obdivu ve vztahu k českému kamarádovi/dce

možné odpovědi	**CZ kamarád**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím	2	4	6	2	7	9	2	4	6
B - Projevím přesně to, co cítím	**12**	**21**	33	**8**	**14**	22	**11**	**22**	33
C - Projevím méně, než cítím	1	3	4	5	6	11	2	2	4
D - Neprojevím nic	1		1	1	1	2	1		1
Celkový součet	16	28	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Výsledky toho, jak by emoce obdivu měla být projevována k partnerovi, dosáhly zajímavých, nejméně konzistentních výsledků, v porovnání s ostatními osobami v interakci. Přestože výsledky opět zaznamenaly největší četnost u odpovědi *projevovat přesně to, co cítí*. Pokud se na tabulku zaměříme podrobněji, lze najít zajímavé tendence. Muži mého vzorku si myslí, že v soukromí by měla být emoce obdivu vůči partnerce či partnerovi projevována autenticky (62,5%) nebo se zesílením (37,5%). Naopak tendenci zeslabovat svůj projev (25%) nebo jej úplně potlačit a neprojevit nic (6,25%) vidí jako způsob, jakým vyjadřovat emoce na české veřejnosti. Z pohledu žen nacházíme zajímavé výsledky u projevu emocí k partnerovi na vietnamské veřejnosti. Přestože nejvyšší četnosti nalézáme u možnosti B, *projevovat* emoci tak, *jak to* cítím, opět jsou v opozici dvě možnosti A (tedy zesílení projevu) a C (zeslabení projevu), a to 21,43% ku 28,57%. Celkově lze zaznamenat znatelně vyšší nárůst regulace emoce k partnerovi na vietnamské veřejnosti. Mladé české Vietnamky jsou tedy toho názoru, že by měly potlačovat svůj projev obdivu vůči partnerovi či partnerce na vietnamské veřejnosti, zatímco muži na české veřejnosti. Odpověď G se zde objevila jedna, a to „řekla bych mu, že ho v tom obdivuji bez emocí“ .

Tabulka č. 15

Emoce obdivu ve vztahu k partnerovi/partnerce

možné odpovědi	**partner**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím	6	7	13	5	6	11	5	4	9
B - Projevím přesně to, co cítím	**10**	**19**	29	**9**	**12**	21	**6**	**17**	23
C - Projevím méně, než cítím		2	2	2	8	10	4	6	10
D - Neprojevím nic					1	1	1		1
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám								1	1
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)					**1**	**1**			
Celkový součet	**16**	**28**	**44**	**16**	**28**	**44**	**16**	**28**	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

3.2.2 Výsledky u emoce lítosti

Tabulka velice zajímavé a specifické emoce lítosti už obsahuje rozmanitějších dat, i co se týče osoby, se kterou si představujeme interakci.

Odpovědi naznačují, že v interakci s otcem se očekává projevovat emoci lítosti *méně, než cítí*. Výsledky dosáhly podobných hodnot ve všech situacích – jak v soukromí, tak i na veřejnosti.

Pokud se zaměříme více na mužský vzorek, lze rozpoznat tendence regulovat tuto emoci hlavně na vietnamské veřejnosti – tam 50% mužů uvedlo možnost regulovat emoce a tedy *projevit méně, než cítí* nebo úplné potlačení emocí, *neprojevit nic*, a to až z 25%.

Přestože autentické nebo zesílené projevení lítosti není tak často zvoleno, lze rozeznat, že autenticita emoce a celkové její projevení, je nejmenší ve vietnamské společnosti, a to u celého vzorku respondentů. Až 28,6% žen by emoci lítosti na vietnamské veřejnosti vůči otci neprojevilo nijak (viz. tabulka č. 16 nebo příloha).

Tabulka č. 16

Emoce lítosti ve vztahu k otci

možné odpovědi	**otec**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím		2	2	1	1	2		1	1
B - Projevím přesně to, co cítím	5	**11**	16	1	7	8	4	7	11
C - Projevím méně, než cítím	**8**	9	17	**8**	**9**	17	**9**	**12**	21
D - Neprojevím nic	2	5	7	4	8	12	2	6	8
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám		1	1	1	3	4		2	2
F - Skryji své emoce za jiný výraz	1		1	1		1	1		1
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Emoce lítosti, která je projevena k matce, by měla být dle vzorku projevována autenticky, *přesně tak, jak cítí* ve všech kontextech, kromě vietnamské veřejnosti. Na vietnamské veřejnosti byla zvolena odpověď s všeobecnou tendencí emoce regulovat (až 43,18% všech respondentů) nebo ji neprojevovat vůbec (13,64%), pouhých 29,55% ze všech respondentů si myslí, že by lítost měli k matce na veřejnosti projevovat autenticky.

Zajímavý je ten poznatek, že ženy zvolily zeslabení projevu emoce lítosti v obou případech veřejnosti (67,14% na vietnamské veřejnosti i na 46,43% na české veřejnosti) (viz. tabulka č. 17 nebo příloha).

Tabulka č. 17

Emoce lítosti ve vztahu k matce

možné odpovědi	**matka**								
	doma			VN rest.			ČR rest.		
	m	ž	Σ	m	ž	Σ	m	ž	Σ
A - Projevím více, než cítím	2	2	4	1	3	4		1	1
B - Projevím přesně to, co cítím	**10**	**16**	26	**6**	7	13	**10**	11	21
C - Projevím méně, než cítím	1	9	10	3	**16**	19	3	**13**	16
D - Neprojevím nic	1	1	2	4	2	6	2	3	5
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám	1		1	2		2	1		1
F - Skryji své emoce za jiný výraz	1		1						
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

V interakci se sourozencem je všeobecně upřednostňována a vybírána možnost V, projevení emocí *tak, jak cítí*, a to ve všech sociálních kontextech, obě pohlaví považují za vhodné projevovat emoci tak, jak jí cítí, hlavně doma v soukromí (tuto možnost zvolilo až 56,35% mužů a 50% žen). Nejvyšší četnosti odpovědí na otázku, jak bychom měli projevovat emoci lítosti, nacházíme u odpovědi C, tedy zmínění projevu. Zajímavé je to, že tu zvolilo až 39,28% žen v kontextu české restauraci. V ostatních kontextech (doma nebo ve vietnamské komunitě) není tato možnost volena až tolik ve vysokých číslech. Maskovat emoci, tedy neprojevovat nic, dle mladých českých Vietnamců, by se mělo v případech veřejnost – a to jak české, tak i vietnamské.

Zajímavá je také odpověď A, *projevím* emoci lítost *více, než cítím.* Ta sice nebyla vybrána s významnou četností dohromady v porovnání s celým vzorkem, nicméně 10,7% žen ze vzorku myslí, že by v soukromí měly projevit emoci lítosti ke svému sourozenci zesíleně (viz. tabulka č. 18 nebo příloha).

Tabulka č. 18

Emoce lítosti ve vztahu k sourozenci

možné odpovědi	**sourozenec**								
	doma			VN rest.			ČR rest.		
	m	ž	∑	m	ž	∑	m	ž	∑
A - Projevím více, než cítím	1	3	4	1		1	1		1
B - Projevím přesně to, co cítím	**9**	**14**	23	**8**	**15**	23	**6**	**12**	18
C - Projevím méně, než cítím	4	6	10	5	7	12	5	11	16
D - Neprojevím nic	1	2	3	1	4	5	3	4	7
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám	1	3	4		2	2		1	1
F - Skryji své emoce za jiný výraz				1		1	1		1
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

U tabulky č. vidíme, že nejvyšší četnost je zaznamenána u odpovědi *projevím přesně to, co cítím*, tedy, že lítost ke kamarádovi vietnamského původu je projevována bez přikrášlování. Výsledky jsou vcelku konzistentní ve vztahu k pohlaví respondentů, rozdíly projevu nalézáme spíše v místech interakcí. Jak ženský, tak i mužský vzorek nahlíží na lítost jako na emoci, která by měla být na veřejnosti, bez ohledu na to, jestli české nebo vietnamské, potlačena. Zeslabení emoce byla možnost s druhou nejčastější četností odpovědi, kterou respondenti zvolili – 25% mužů z mého vzorku by zmírnilo emoci lítosti na veřejnosti, 28,47% z ženského vzorku ve vietnamském prostředí volí zmírnění emoce a 21,42% v českém prostředí (viz. tabulka č. 19 nebo příloha).

Tabulka č. 19

Emoce lítosti ve vztahu k vietnamskému kamarádovi

možné odpovědi	**VN kamarád**								
	doma			VN rest.			ČR rest.		
	m	ž	Σ	m	ž	Σ	m	ž	Σ
A - Projevím více, než cítím	1	5	6	1	2	3	1	2	3
B - Projevím přesně to, co cítím	**14**	**15**	29	**11**	**14**	25	**11**	**16**	27
C - Projevím méně, než cítím		5	5	4	8	12	4	6	10
D - Neprojevím nic	1	1	2		2	2		2	2
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám		1	1		1	1		1	1
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		1	1		1	1		1	1
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Po zpracovávání výsledků v tabulce č., tedy ve vztahu ke kamarádovi vietnamského původu, je hlavním rozdílem to, že na vietnamské veřejnosti je k českému kamarádovi mnohem větší tendence projev zeslabovat (a to o 12,5% více u mužů a o 21,4% více u žen). Výsledky projevu jsou jinak stabilní a u obou pohlaví je zvolena tendence projevovat emoci lítosti přirozeně a autenticky, nicméně jak již bylo zmíněno, výsledky vietnamské veřejnosti jsou více rozmanitější celkově (viz. tabulka č. 20 nebo příloha).

Tabulka č. 20

Emoce lítosti ve vztahu k českému kamarádovi

možné odpovědi	**CZ kamarád**								
	doma			VN rest.			ČR rest.		
	m	ž	∑	m	ž	∑	m	ž	∑
A - Projevím více, než cítím	2	4	6	2	3	5	2	4	6
B - Projevím přesně to, co cítím	**12**	**21**	33	**8**	**12**	20	**11**	**22**	33
C - Projevím méně, než cítím	1	3	4	6	**12**	18	2	2	4
D - Neprojevím nic	1		1				1		1
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám					1	1			
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Podobným způsobem, jakým respondenti zvolili to, že by měla být emoce obdivu k partnerovi zesílena v domácím, soukromém prostředí, zvolili i u emoce lítosti.

Celkově zde, zatím nejvíce, nacházíme nejvíce roztříštěné výsledky – ve vztahu k partnerovi lze u žen zaznamenat tendence regulovat emoce a projevovat je méně, zatímco muži preferují upřímný, autentický projev lítosti, v soukromé situaci dokonce lehce přehnaný, kde projeví lítost s větší emocionalitou.

Zajímavé je, že i přestože se výsledky nijak markantně neliší, vidíme rozdílné četnosti, co se týče pohlaví a místa. Ve vietnamské restauraci nebo všeobecně na vietnamské veřejnosti si respondenti z mužského vzorku myslí, že by emoce lítosti měla být vyjadřována *přesně tak, jak ji* respondenti *cítí*, zatímco odpověď s nejvyšší četností, u 42,9%, je u ženské části stanovisko *projevit emoci méně, než* ji *cítí.* Podobně je tomu i na české veřejnosti; 59,25% z mužského vzorku zvolili možnost B a 39,39% z ženského vzorku možnost C.

Byla zde vyplněna i odpověď G, kde respondentka uvedla „ještě jsem neměla partnera a nevím, jak by vůči němu měla být vyjádřená lítost“ (viz. tabulka č. 21 nebo příloha).

Tabulka č. 21

Emoce lítosti ve vztahu k partnerovi

možné odpovědi	**partner**								
	doma			VN rest.			ČR rest.		
	m	ž	∑	m	ž	∑	m	ž	∑
A - Projevím více, než cítím	7	4	11	2	3	5	2	5	7
B - Projevím přesně to, co cítím	**8**	**17**	25	**11**	10	21	**9**	9	18
C - Projevím méně, než cítím		4	4	2	**12**	14	3	**11**	14
D - Neprojevím nic	1	1	2	1	1	2	1	1	2
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám		1	1		1	1	1	1	2
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		1	1		1	1		1	1
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

3.2.3 Výsledky u emoce závisti

U emoce závisti výsledky zdaleka nejsou jednolité – každá z možných odpovědí byla zmíněna aspoň jednou. Jak již prokázaly výsledky výše, ve vztahu k otci byla nejčastěji vybírána možnost neprojevit nic – ta měla nejvyšší četnost ve všech sociálních prostředích, tedy emoce závisti bude potlačována bez ohledu na místo interakce.

Pokud respondenty nebyla zvolena možnost D, neprojevení emoce, dále bylo zvolení skrytí, maskování, a to v případě 8,3% ze všech možných odpovědí.

V rozdílech mezipohlavních nenalézáme větší odchylky, je zajímavé, že jen ženy využily možnosti E, tedy *projevím emoci, přičemž se usmívám*, zatímco muži tuto možnost nevybrali ani jednou.

Celkem osmkrát, což odpovídá 6% z celého vzorku označilo odpověď G, kterou, celkem čtyřikrát, zdůvodnili například tím, že „závist k otci necítí“ nebo že „projevují závist slovně bez emocí“ (viz. tabulka č. 22 nebo příloha).

Tabulka č. 22

Emoce závisti ve vztahu k otci

možné odpovědi	**otec**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím	1		1						
B - Projevím přesně to, co cítím	2	2	4		2	2	2	1	3
C - Projevím méně, než cítím	2	3	5	3	5	8	1	7	8
D - Neprojevím nic	**8**	**17**	25	**9**	**15**	24	**8**	**16**	24
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám		1	1		2	2	2		2
F - Skryji své emoce za jiný výraz	3	3	6	2	3	5	3	1	4
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		2	2	2	1	3		3	3
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Všeobecné tendence projevu závisti jsou, jak bylo již zmíněno výše, regulovat a potlačovat tuto emoci, a tedy *neprojevovat nic*. Respondenti jsou ale také toho názoru, že v soukromí by se měla emoce závisti projevovat *přesně tak, jak to cítí*, a to až ve 25% odpovědí.

Zajímavý je poznatek, že ženy na veřejnosti mají mnohem větší tendenci závist vůči matce potlačit a vůbec neprojevovat, muži oproti ženám volili častěji i možnost C, tedy *projevení emoce méně* (viz. tabulka č. 23 nebo příloha).

Tabulka č. 23

Emoce závisti ve vztahu k matce

možné odpovědi	**matka**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím	1	1	2						
B - Projevím přesně to, co cítím	3	8	11	3	2	5	2	2	4
C - Projevím méně, než cítím	3	3	6	2	5	7	3	4	7
D - Neprojevím nic	**6**	**11**	17	**9**	**16**	25	**8**	**17**	25
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám	1		1	1		1	2		2
F - Skryji své emoce za jiný výraz	2	2	4	1	2	3	1	2	3
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		3	3		3	3		3	3
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Výsledky projevu závisti k sourozenci jsou vcelku rozdílné od výsledků z předchozích dvou tabulek (tedy k matce a k otci). Více se oproti předešlým výsledkům objevuje projevení emoce závisti – ať už autenticky (ve 28%) nebo zeslabeně (a to ve 21,2%), avšak nejvíce stále dominuje názor, že závist by se neměla ve vztahu, ani k sourozenci, projevovat (30,3%).

Pokud více rozebereme a zanalyzujeme výsledky s ohledem na pohlaví respondentů, nalezneme několik zajímavostí. První z nich je to, že si ženy (až 21,4%) myslí, že v domácím prostředí by se závist k sourozenci měla projevovat zesíleně nebo autenticky (až 39,3%), tedy nijak emoci závisti nezeslabovat, nekrýt nebo nemaskovat. Výsledky mužů inklinují právě spíše k názoru, že by se emoce závisti buď měla projevit autenticky (25%), zmírněně (25%), ale spíše emoci závisti neprojevovat (31,2%) nebo emoci skrýt (6,25%) (viz. tabulka č. 24 nebo příloha).

Tabulka č. 24

Emoce závisti ve vztahu k sourozenci

možné odpovědi	**sourozenec**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím	1	6	7	1		1	1	1	2
B - Projevím přesně to, co cítím	4	**11**	15	3	**9**	12	2	8	10
C - Projevím méně, než cítím	4	3	7	4	7	11	4	6	10
D - Neprojevím nic	**5**	6	11	**5**	**9**	14	**7**	**8**	15
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám	1	1	2	1	1	2	1	2	3
F - Skryji své emoce za jiný výraz	1		1	2	1	3		2	2
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		1	1		1	1	1	1	2
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Emoce závisti projevována ke kamarádovi s vietnamským původem je z velké části potlačovaná. Respondenti bez ohledu na pohlaví uvedli v relativně velkých četnostech autentické projevení emoce v domácím prostředí, tedy v privátní situaci (31,81%). V ostatních kontextech emoci závisti nejčastěji uvádí, že by závist k vietnamskému kamarádovi měla být *projevována méně* (29,55%), nebo spíše *neprojevována vůbec* (38,63%).

Nyní se podíváme na tabulku detailněji – s ohledem na pohlaví a prostředí interakce. Zajímavý rozdíl najedeme, když se podíváme na výsledky ženské části vzorku v kontextu veřejné situace – až 28,57% si myslí, že by na české veřejnosti by emoce závisti měla být projevována *přesně tak, jak cítí*, zatímco autentický projev na vietnamské veřejnosti volí jen 10,7% z nich, mnohem více převládají výsledky s již emoční regulací (viz. tabulka č. 25 nebo příloha).

Tabulka č. 25

Emoce závisti ve vztahu ke kamarádovi s vietnamským původem

možné odpovědi	**VN kamarád**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím		2	2		1	1			
B - Projevím přesně to, co cítím	**6**	8	14	3	3	6	1	8	9
C - Projevím méně, než cítím	5	4	9	4	9	13	6	5	11
D - Neprojevím nic	4	**10**	14	**6**	**11**	17	**8**	**11**	19
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám		2	2	2	1	3	1	1	2
F - Skryji své emoce za jiný výraz	1		1	1	1	2		1	1
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		2	2		2	2		2	2
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Přestože obecně, napříč oběma pohlavími, nejvyšší četnost byla nalezena u vybrané možnosti *neprojevovat* emoci závisti v komunikaci s českým kamarádem (38,6%), výsledky se po podrobném přezkoumání tabulky zdají být dosti rozdílné a je vidět, že u způsobu, jakým se má projevovat emoce závisti k českému kamarádovi, respondenti nesdílí jednotný názor.

Tuto nejednotnost můžeme nalézt u ženského vzorku; týká se situace, ve které je respondentka sama – doma nebo jiném soukromí, s českým kamarádem nebo kamarádkou. 24 žen z celkového počtu 28 respondentek nalezneme rovnoměrně rozložené odpovědi Od (B=C=D=28,6%), jako nejlepší způsob projevu. Nelze nalézt tedy jednoznačná tendence projevu emoce závisti v interakci s kamarádem českého původu v privátní situaci (viz. tabulka č. 26 nebo příloha).

Tabulka č. 26

Emoce závisti ve vztahu ke kamarádovi s českým původem

možné odpovědi	**CZ kamarád**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím		1	1		1	1		1	1
B - Projevím přesně to, co cítím	3	**8**	11	3	3	6	3	6	9
C - Projevím méně, než cítím	**6**	**8**	14	5	7	12	**5**	4	9
D - Neprojevím nic	4	**8**	12	**6**	**15**	21	**5**	**13**	18
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám				1		1	1		1
F - Skryji své emoce za jiný výraz	3	2	5	1	1	2	1	3	4
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		1	1		1	1	1	1	2
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Je zajímavé, jak pohlíží respondenti na emoci závisti v interakci se svým partnerem.

Výsledky zde jsou nejméně jednoznačné – v porovnání s ostatními emocemi a typem interakcí. Je vidno, že na veřejnosti, ať už české či vietnamské, mají respondenti tendenci emoce potlačovat nebo je projevovat méně. Pokud se podíváme detailně, teď na smíšené výsledky, vidíme, že četnost u možností odpovědí B, C a D je hodně podobná. 25,8% ze všech respondentů označilo, že by v interakci bez ohledu na místo, projevili emoci závisti autenticky, dalších 25% by projevilo emoci závisti *méně, než cítí* a dalších 28% by *neprojevilo* závist ke svému partnerovi nijak (viz. tabulka č. 27 nebo příloha).

Pokud výsledky rozebereme detailně podle pohlaví, lze najít nějakých tendencí. Nejvíce mužů odpovědělo na otázku „jak si myslí, že by se měli zachovat, když jsou se svojí partnerkou/svým partnerem“ odpovědí „*projevím přesně to, co cítím*“ (35,4%), nejvíce žen na stejnou otázku odpovědělo „*neprojevím nic*“ (28,6%).

Tabulka č. 27

Emoce závisti ve vztahu k partnerovi/partnerce

možné odpovědi	**partner**								
	doma			**VN rest.**			**ČR rest.**		
	m	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**	**m**	**ž**	**∑**
A - Projevím více, než cítím		1	1		3	3		2	2
B - Projevím přesně to, co cítím	**8**	**11**	19	**6**	1	7	3	5	8
C - Projevím méně, než cítím	4	5	9	5	8	13	5	6	11
D - Neprojevím nic	3	6	9	4	**10**	14	**6**	**8**	14
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám		2	2		3	3	1	3	4
F - Skryji své emoce za jiný výraz	1	2	3	1	1	2	1	2	3
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		1	1		2	2		2	2
Celkový součet	16	18	**44**	16	28	**44**	16	28	**44**

*Poznámka: * m = mužský vzorek, ž = ženský vzorek, ∑ = četnost odpovědí m+ž*
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci

Existuje nějaká obecná tendence vyjádření emočního projevu v určitých kontextech sociální interakce?

Výsledky představují součet jednotlivých četností emocionálních vyjádření, které probíhají ve zkoumané situaci bez ohledu na osobu, se kterou dochází k interakci. Objevuje se nejvyšší četnost u odpovědi *projevím přesně to, co cítím*. Z výsledků vyplývá, že emoce obdivu je ve všech sociálních kontextech vyjadřována velmi podobně.

Nejvyšší četnosti u emoce lítosti taktéž nacházíme u odpovědi *projevím přesně to, co cítím*, tedy projevení emoce plně autenticky. Čísla jdou ale sestupně dolů, výsledky respondentů naznačují, že v soukromí doma, bez ohledu na osobu, se kterou interakce probíhá, projevujeme více emoci lítosti než na veřejnosti. Výsledky výzkumného vzorku dále naznačují, že emoci lítosti na české veřejnosti jsou krom autentického vyjádření emoce (39%) i potlačeny, tedy s velmi vysokým počtem (37%) byla zvolena odpověď C, a to *projevím méně, než cítím.*

Zajímavých výsledků se dozvídáme z četnosti u emoce závisti. Nejvyšší procentuální zastoupení je ve všech případech u exprese *neprojevím nic*, ve všech sociálních kontextech dochází k úplnému vytěsnění emoce v interakci. Výsledky tedy naznačují, že k expresi emocí dochází více v soukromí než na veřejnosti. Podobně jako jiné výzkumy i toto dotazníkové šetření prokazuje, že negativní emoce, ke kterým můžeme přiřadit i emoce závisti, je neutralizována a zeslabována (viz. tabulka č. 28 nebo příloha).

Tabulka č. 28

Kontexty sociální interakce – P (privát), VNV (vietnamská veřejnost), CZV (česká veřejnost). Vyjádřeno v relativních četnostech emočního vyjádření v %

Exprese	Emoce	Obdiv	Lítost	Závist
	Situace	P|VNV|CZV	P|VNV|CZV	P|VNV|CZV
A - Projevím více, než cítím		22|19|14	11|8|9	5|2|2
B - Projevím přesně to, co cítím		**61|51|64**	**56|42|39**	28|14|16
C - Projevím méně, než cítím		11|21|17	21|35|37	19|24|21
D - Neprojevím nic		4|5|4	7|11|9	**33|44|44**
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám		1|2|1	3|4|3	3|5|5
F - Skryji své emoce za jiný výraz		1|0|0	2|2|2	8|6|6
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		0|0|0	0|0|0	4|5|5
Celkový součet			100	

**Tučně jsou označeny nejvyšší dosažené četnosti u jednotlivých emocí*

Nalezneme obecný vztah mezi horizontální a vertikální interakcí a regulačními tendencemi projevu emocí?

A v poslední otázce, kterou jsem si kladla, mě zajímá charakter, a tedy to, jak dotazovaní regulují svoji expresivitu v návaznosti na osobu, se kterou dochází k interakci. U vertikální interakce jsem vybrala jako zkoumaný „objekt“ rodiče, a to projev daných emocí k matce a k otci. U horizontální interakce považuji kamarádské interakce, a to kamaráda jak vietnamského, tak českého. Sečetla jsem četnosti emočního vyjádření a porovnala jsem výsledky výše zmíněných skupin – emocí k rodičům a emocí ke kamarádům.

Ve vertikálních interakcích, tedy v situacích s rodiči, existuje spíše tendence potlačovat exprese. U emoce obdivu vidíme, že až v 68% jsou s kamarády projevovány emoce autenticky, s rodiči taktéž, avšak až o 13% méně, tedy 52% odpovědí zaznamenalo také odpověď B. V interakci s rodiči byla druhá nejvyšší četnost zaznamenána u projevení emoce *méně, než cítím*, tedy dochází k potlačení emoce obdivu.

U emoce lítosti jsou výsledky ještě zajímavější, zde rozdíl v expresivitě je znatelný. Nejvyšší četnost zaznamenanou v horizontální interakci nacházíme u možnosti B, tedy *projevím přesně to, co cítím*, zatímco ve vertikální interakci nejvyšší četnost má exprese *projevení méně, než cítím*. Podobně je tak tomu u emoce závisti – přestože respondenti zvolili, že *neprojevují nic*, pokud lze o tuto emoci, vidíme, že tendence projevení emocí stoupá u horizontálních interakcí i v případě této emoce (viz. tabulka č. 29 nebo příloha).

Tabulka č. 29

Horizontální a vertikální interakce – VI (vertikální interakce, rodiče), HI (horizontální interakce, kamarádi). Vyjádřeno v relativních četnostech emočního vyjádření v %

Exprese	**Emoce**	**Obdiv**	**Lítost**	**Závist**
	Situace	VI | HI	VI | HI	VI | HI
A - Projevím více, než cítím		16|16	5|12	1|2
B - Projevím přesně to, co cítím		**52|68**	36|**52**	11|21
C - Projevím méně, než cítím		19|13	**38**|28	16|26
D - Neprojevím nic		8|3	15|4	**53|38**
E - Projevím emoci, přičemž se usmívám		3|0	4|2	3|3
F - Skryji své emoce za jiný výraz		1|0	2|2	9|6
G - nic z výše uvedených (prosím upřesněte)		0|0	0|0	6|4
Celkový součet			100	

**Tučně jsou označeny nejvyšší dosažené četnosti u jednotlivých emocí*

3.3 Diskuse

V praktické části mé bakalářské práce bylo mým cílem zjistit, zda existují pravidla projevu emocí u mladých česko-vietnamských/vietnamsko-českých studentů. Stejně jako jiné výzkumy (např. Ekman, Friesen 1987, Matsumuto 1998, Poláčková a Matsumuto 2013, Tavel a Poláčková 2013) i toto výzkumné šetření se odvíjí od toho, že existují kulturně a společensky nastavené normy toho, jak projevovat a regulovat emoce.

Proto vzorek mladých českých Vietnamců, kteří jsou sice vychováváni ve vietnamské kultuře, nicméně žijí v té české, kterou si zároveň internalizují, se zdá být velmi zajímavý, jelikož nelze vyjádřit, zda zapadají spíše do vzorku vietnamského, a tedy splňují hypotézy stanovené jinými výzkumy pro kolektivistické kultury nebo naopak.

V diskusi se již zaměřím na mojí hlavní výzkumnou otázkou a na různá vnitřní podtémata, která se nabízí. Zdůrazňuji, že má empirická část bakalářské práce má hlavní cíl explorační – tedy zjistit určité tendence, trendy nebo vztahy v projevech emocí u mladých českých Vietnamce. Následně výsledky porovnám s některými existujícími výzkumy na vědeckém poli.

3.3.1 Jaké jsou tendence regulace emocí obdivu, lítosti a závisti u mladých českých Vietnamců?

Díky výsledkům šetření mohu navázat na výsledky výzkumné studie Matsumota a Šolcové, kterým vyšlo, že jejich soubor, seskládaný z českých vysokoškolských studentů, měl obecné tendence emoce regulovat a projevovat je zeslabeně (2013). Podobné výsledky vyšly i ve studii Tavela a Šolcové, kteří zkoumali rozdíly expresivity mezi slovenskými a českými studenty vysokých škol. I oni zmiňují, že respondenti z jejich českého vzorku spíše emoce zeslabují a *projevují méně, než cítí*, zatímco slovenský vzorek studentů převážně *projevuje přesně to, co cítí* (s.412, 2013).

Podobných výsledků, jakých dosahuje slovenský vzorek u výzkumné studie Tavela a Šolcové, jsem dosáhla i já. Můj vzorek seskládaný z vysokoškoláků s vietnamskými kořeny žijícími v České republice, má také tendenci spíše *projevovat to, co cítí*. Autentické projevení emocí potvrzují výsledky jak u emoce obdivu, tak i u emoce lítosti. U emoce

závisti zastoupení sice mělo nejvíce neutralizace či vytěsnění emoce, spousta respondentů, a to až jedna pětina (21%) však označila i odpověď B, a to *projevím přesně to, co cítím*, což koresponduje právě s výsledky Tavela a Poláčkové, kdy i „slovenští studenti projevují otevřeně nejenom všechny emoce pozitivní valence, ale navíc i emoce negativní“ (2013, s. 412). Krom toho mnozí vybrali i možnost G s tím, že se snaží být upřímní a projeví závist slovně bez emocí.

Důvodem, proč výsledky nevyšly podobně s daty od Matsumuta, kdy Asijci spíše maskovali své emoce nebo je projevovaly méně (2013), nebo naopak nevyšly výsledky podobně ve srovnání s českým vzorkem studentů, jako Šolcové Poláčkové (2013), může být několik. Jedním z nich například nedostatečně velký vzorek vietnamsko-českých studentů a tedy výsledky jsou hodně rigidní. Mezi další důvody může patřit nevhodný vzorek – je možné, že kdybych do vzorku zahrnula více „banánových dětí“, tedy druhou generaci Vietnamců žijící v České republice, kteří zapadají více mezi české vrstevníky (Freidingerová, 2014, s. 88), výsledky mohly korelovat s výsledky českých jedinců.

Můj vzorek se skládá i ze spousty mladých vietnamských Čechů, kteří patří do 1,5té generace Vietnamců, tedy cítí se být spíše Vietnamci než Čechy nebo jak Čechy, tak i Vietnamci. To, že vzorkem je spíše 1,5-2 generace cítící stále velké vazby na vietnamskou kulturu a její hodnoty, může dokládat právě počet let, které uvedli respondenti v otázce *Jak dlouho žije vaše rodina v ČR*. Očekává se, že liberálnější výchovu, která nelpí na tradičních autoritativnějších stylech výchovy, nacházíme spíše u rodin Vietnamců, kteří přišli ještě před Sametovou revolucí (např. Chvojková, 2018, Ngoová, 2016 nebo Freidingerová, 2014).

Naopak z pohledu výsledků Asijců v Matsumutově výzkumu může být můj vzorek moc individualistický a otevřený emocím a afektivním procesům a nevidí strategii „maskovat emoce a potlačovat je“ jako vhodný komunikační nástroj, jelikož vyrůstají a žijí v kultuře Konfuciánské pojetí emocí pohlíží na emoce jako spíše negativní jev, který je protikladem jasné a čisté morálky, a proto se (od Vietnamců) očekává, že budou emocionální projevy v mezilidských vztazích tlumeny (Tran, 2012). To je jeden z důvodů, proč mohly Matsumutovi vyjít výsledky s velkou emoční regulací. Můj českovietnamský vzorek, jak už

sám o sobě napovídá, možná již nevnímá emoce jako tabu, nebo projev slabosti, jako tvrdí náboženství Konfucia, a proto mi výsledky vyšly otevřeněji.

Existuje nějaká obecná tendence vyjádření emočního projevu v určitých kontextech sociální interakce?

Jinak řečeno, se otázka ptá, zda kontext sociální interakce, tedy místo, ve kterém vyjadřujeme expresivitu, má vliv na regulační strategie emočního projevu. Všeobecné výsledky naznačují, že emoce jsou celkově projevovány méně na veřejnosti. To platí pro všechny tři typy emocí, na které jsem se pokusila zaměřit.

Výsledky jsou tedy podobné výzkumu Matsumuta a Poláčkové Šolcové, kteří se také soustředili ve svém výzkumu na charakter interakce a potvrzují hypotézu, že „obecný trend expresivity emocí ve veřejných interakcích směřuje k zeslabení exprese emocí, zatímco v privátních interakcích mají respondenti celkovou tendenci projevovat emoce autenticky“ (Matsumuto a Poláčková Šolcová, 2013 s. 113). I u emoce závisti, která je všeobecně spíše neprojevována, tedy potlačena, vidíme, že v soukromí by respondenti závist projevili více než na veřejnosti.

Konkrétní zajímavé případy rozeberu nyní.

U emoce obdivu vůči otci nalézáme zajímavou tendenci – zesílené projevení emoce obdivu k otci na vietnamské veřejnosti může souviset s tím, že ve vietnamské kultuře je hlavou rodiny a zároveň nejvyšší autoritou otec, který má zároveň náročnou úlohu ve společnosti, že reprezentuje rodinu a její pověst (Tranová, 2019, s. 20). Proto je možné nalézt vyšší tendence zesilování obdivu mezi Vietnamci – adorací otce může být posilováno jeho postavení ve společnosti v souladu se sociokulturními normami, které jsou tímto splňovány. Zároveň s tímto mohou souviset i výsledky potlačení emoce lítosti v porovnání s ostatními sociálními kontexty – ve vietnamské společnosti byla nalezena nejnižší četnost u autentického projevení lítost. Emoce, která by mohla uvrhnout na rodinu horší světlo, bývá ve vietnamské společnosti regulována nebo maskována, aby nebyla nevidět slabost celé rodiny.

Co se týče emoce obdivu, zajímavý byl ještě poznatek, že v interakci s kamarádem českého původu ve vietnamské společnosti je také tendence emoci obdivu projevovat více. Může zde jít o pocit vnitřního nátlaku, který nastoluje vietnamská společnost, a to nátlak projevu pozitivních emocí k blízkým. Lze spekulovat, zda tato tendence nesouvisí i s tím, že přivedením českého kamaráda do vietnamské společnosti s sebou nese určité nepsané konvence, kdy se snažíme udělat kamarádem „dobrý dojem". K tomuto procesu, kdy „děláme dojem" dochází hlavně při představení romantického přítele s českým původem ve vietnamské společnosti. Proto často dochází k tomu, že učí své české partnery a partnerky česká slova, aby na rodiče udělali pak při představení dojem (Tranová, s. 60) a projevením obdivu mohla být jejich znalost zdůrazněna.

Nalezneme obecný vztah mezi horizontální a vertikální interakcí a regulačními tendencemi projevu emocí?

Třetí a poslední výzkumná otázka se zabývá vztahem mezi expresivitou a typem či charakterem interakce, kde je emoce projevována, jinými slovy, jestli má osoba, se kterou interagujeme vliv na to, jak projevujeme emoce. Výsledky pro mé tři emoce mohou navazovat na výzkumnou studii Matsumuta a Poláčkové Šolcové, kterým vyšlo, že „ve vertikálních interakcích studentů je častější tendence primární emoce neutralizovat než v interakcích horizontálních" (2013, s. 100).

Z nejobecnějších výsledků mého dotazníkového šetření vyplývá, že v horizontálních interakcích je autentické projevení emocí přirozenější. Ve vertikálních interakcích, tedy v situacích s rodiči, existuje spíše tendence potlačovat exprese. Konkrétní příklad nalezneme například u porovnání výsledků u emoce závisti. U výsledků projevu k otci a k matce nalezneme vcelku převažující a jednoznačnou odpověď – neprojevovat nic, zatímco ke kamarádům či k sourozenci už stoupá tendence projevovat zeslabeně či autenticky.

Emoce, kterým se má bakalářská práce věnuje, sice nepatří mezi primární emoce, nicméně výsledky vychází podobně jako u již zmíněné výzkumné studii Matsumota a Šolcové. Vliv na to může mít společenský status a přiřazená role v interakci, kdy nižší status může znamenat menší možnost projevení emoce.

3.4 Omezení a limity výzkumu

Omezení výzkumu, s nimiž se respondenti mohli setkat, můžeme považovat špatné nastavení dotazníkového šetření, kde respondenti mohli uvádět svoje skutečné jednání místo toho, jak si myslí, že *by se měli* zachovat. Mezi další omezení patří zajisté složitá formulace otázek a odpovědí, kde respondenti mohli mít obtíže s rozlišením exprese.

Za limity výzkumu považuji hlavně menší počet výzkumného souboru, kdy dotazník nebyl vyplněný podobným počtem lidí jako to bylo u výzkumů, se kterými jsem výsledky porovnávala. Dalším limitem je zajisté volba zkráceného dotazníku, který byl pojat navíc pro emoce sociální a určitým způsobem velmi specifické.

Během sbírání dat jsem se setkala s obtížemi, kdy potencionální respondenti nesplňovali mnou stanovené podmínky. Jednou z problémových podmínek byl jazyk, ve kterém jsem měla dotazníkové šetření. Věk, který jsem stanovila pro svůj výzkum, byl 18-30 let, a to je tedy 1,5tá a 2. generace dětí, vyrůstajících v České republice. U potencionálních respondentů, většinou starších 25 let, jsem se mnohokrát po konzultaci setkala s tím, že nebyli schopni pochopit instrukce a cíl výzkumu, nebo že nerozlišili rozdíly mezi možnostmi odpovědí.

Dotazníkové šetření mi vyplnilo i spousta mladistvých mladších 18 let. Ty jsem ale musela vyřadit z platných odpovědí, jelikož neodpovídali podmínkám výzkumu a neměla jsem souhlas zákonných zástupců nezletilých respondentů k účasti na výzkumu, což by nesplňovalo etický rámec šetření.

Jako další limitaci bych označila fakt, že dotazník byl omezen na sledování pouze tří emocí, které jsou ještě navíc velmi specifické svojí komplexitou a značným způsobem se od sebe odlišují.

Zpětné vazby vyplněné na konci dotazníku a zprávy, jež mi poslali jednotlivci, kteří se stali respondenty mého výzkumného šetření, se pro mě staly velmi přínosné. Zaprvé přispěly jiným pohledem a doplnili podrobněji zvolenou odpověď, za druhé mě upozornili na možné nesrovnalosti položených otázek.

4 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, zda popsat případné tendence, trendy či pravidla regulace emocí u mladých českých Vietnamců v interpersonálních vztazích. Zajímaly mě tři konkrétní emoce, a to emoce obdivu, lítosti a závisti – všechny součástí sociálních emocí, ale každá svým způsobem specifická, přesněji kulturně specifická.

V teoretické části jsem se snažila pomocí české, ale hlavně zahraniční literatury a studií, přiblížit a ukotvit teoretický základ pro afektivní procesy, nutný pro pochopení pojetí bakalářské práce. V úvodních stranách se věnuji krátkému představení interkulturní a mezikulturní psychologie a jejím základním pojmům jako je kultur, kulturní vzorce a kulturní identita. Hlavní roli v teoretické části mají zajisté emoce, jejich funkce v našich životech a v kultuře a krátce nastínila teorii emocí a jejich kategorizaci. V další části se věnuji základním kamenům mé práce – vysvětluji pojem regulace emocí a její využití a představuji termíny *display* a *feeling rules*. Bylo v mém zájmu zmínit mezikulturní výzkumné studie, porovnat je mezi sebou a zároveň představit hlavní myšlenky moderní psychologie emocí a nyní se rozrůstající a neustále se vyvíjející mezikulturní psychologií.

Empirickou část stavím na základech teoretické části. Vytvářím si metodologii práce, kterou zde popisuji a zdůvodňuji. Zároveň zde seznamuji čtenáře s výzkumnou otázkou a průběhem výzkumného šetření. Popisuji způsob sbírání dat, představuji DRAI a jeho otázky, podrobné konečné výsledky vyplněného dotazníku a nezapomínám popsat výzkumný soubor a tím představit respondenty. Cílem mnou zvoleného dotazníkového šetření bylo přednést určité trendy či tendence v projevech emočního chování a zjistit, jak se mění pravidla projevu emocí v kontextu sociální interakce. Zároveň v mých ambicích bylo rozšířit data pro další šetření již proběhlých výzkumných studií (Poláčková Šolcová a Tavel, 2013; Poláčková Šolcová a Matsumuto, 2013), kterými jsem se inspirovala a vychází z nich základ mé práce.

Výsledky naznačily, že vzorek vietnamských Čechů/českých Vietnamců je velmi specifický a nelze plně výsledky přirovnat k českým, slovenským či jiným asijským vzorkům. Přestože lze říci, že jsem nalezla určité tendence regulace emočního chování ze všeobecného hlediska (a tedy autentické projevení emoce obdivu a lítosti, suprese závisti),

v kontextu horizontality a vertikality interakcí (emoce ve vertikálních interakcích jsou regulovány více, než v horizontálních) a i ve vztahu k sociálnímu kontextu (na veřejnosti jsou emoce regulovány více oproti soukromým místům) objevujeme specifické vztahy mezi pohlavím, místem narozením, způsobem výchovy a možnostmi odpovědí u exprese emocí, což je zajímavá problematika k probádání pro další výzkumné studie. Navíc jde o velice komplexní téma, na které lze pohlížet z několika perspektiv. Krom toho jsem si vybrala tři velice charakteristické emoce a pro další výzkumná šetření navrhuji i rozšíření emocí, jež by mohly být zajímavé ve vietnamsko-českém vzorku.

Myslím, že určitých tendencí v emočním chováním bylo v mé práci nalezeno, čímž byl naplněn cíl mé práce. Věřím, že získané informace budou přínosem pro interkulturní a mezikulturní vědecké disciplíny a rozšíří tím zajímavé poznatky z hlediska emocí.

Literatura

Barrett, L. F., Mesquita, B., Ochsner, K. N., & Gross, J. J. (2007). The Experience of Emotion. Annual Review of Psychology, 58(1), 373–403.

Beedie, C. J., Terry, P. C., & Lane, A. M. (2005). Distinctions between emotion and mood. Cognition and Emotion, 19(6), 847–878.

Buck, Ross. (1999). The Biological Affects: A Typology. Psychological review.

Burkitt, I. Emotions and social relations (2014). Los Angeles: Sage. ISBN 978-1-4462-0929-5

De Leersnyder, J., Mesquita, B., & Kim, H. (2013). Emotional acculturation. In D. Hermans, B. Rimé, & B. Mesquita (Eds.), Changing emotions (p. 127–133). Psychology Press.

Doi, T. (1986). Amae: A key concept for understanding Japanese personality structure. In T. S. Lebra & W. P. Lebra (Eds.), Japanese culture and behavior: Selected readings (Rev. ed., pp. 121–129). Honolulu, HI: University of Hawaii Press.

Doulougeri, K., Panagopoulou, E., & Montgomery, A. (2016). (How) do medical students regulate their emotions? BMC Medical Education, 16 (1).

Eid, M., & Diener, E. (2001). Norms for experiencing emotions in different cultures: Inter- and intranational differences. Journal of Personality and Social Psychology, 81(5), 869–885.

Ekman, P., Friesen, W. V., & Ellsworth, P. (1972). Emotion in the human face: Guidelines for research and an integration of findings. Pergamon Press.

Ekman, P., Friesen, W. V., O'Sullivan, M., Chan, A., Diacoyanni-Tarlatzis, I., Heider, K., Krause, R., LeCompte, W. A., Pitcairn, T., Ricci-Bitti, P. E., Scherer, K., Tomita, M., & Tzavaras, A. (1987). Universals and cultural differences in the judgments of facial expressions of emotion. Journal of Personality and Social Psychology, 53(4), 712–717.

Folkman, S. (1984). Personal control and stress and coping processes: A theoretical analysis. Journal of Personality and Social Psychology, 46(4), 839–852.

Frijda, N. H., & Mesquita, B. (1994). The social roles and functions of emotions. In S. Kitayama & H. R. Markus (Eds.), Emotion and culture: Empirical studies of mutual influence (p. 51–87). American Psychological Association.

Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. Review of General Psychology, 2(3), 271–299.

Hareli, S., & Parkinson, B. (2008). What's social about social emotions? Journal for the Theory of Social Behaviour, 38(2), 131–156.

Hareli, S., & Weiner, B. (2002). Social Emotions and Personality Inferences: A Scaffold for a New Direction in the Study of Achievement Motivation. Educational Psychologist

Hill, S. E., & Buss, D. M. (2008). The evolutionary psychology of envy. In R. H. Smith (Ed.), Series in affective science. Envy: Theory and research (p. 60–70). Oxford University Press.

James, W., (1884). What is an emotion? Mind 9, 188–205

Lang, P.J., (1994). The varieties of emotional experience: a meditation on James-Lange theory. Psychological Review 101, 211–221

Marshall, Tara & Chuong, Kim & Aikawa, Atsushi. (2010). Day-to-day experiences of amae in Japanese romantic relationships. Asian Journal of Social Psychology. 14. 26 - 35.

Matsumoto, D. (1990). Cultural similarities and differences in display rules. Motivation and Emotion, 14, 195-214

Matsumoto, David & Juang, Linda. (2016). Culture and Psychology, 6th edition.

Matsumoto, D., Yoo, S. H., Hirayama, S., & Petrova, G. (2005). Development and validation of measure of dispay rule knowledge: the display rule assessment inventory. Emotion, 5

Matsumoto, David & Takeuchi, Sachiko & Andajani, Sari & Kouznetsova, Natalia & Krupp, Deborah. (1998). The Contribution of Individualism vs. Collectivism to Cross-national Differences in Display Rules. Asian Journal of Social Psychology. 1. 147 – 165.

Morris, W. N. (1992). A functional analysis of the role of mood in affective systems. In M. S. Clark (Ed.), Review of personality and social psychology, No. 13. Emotion (p. 256–293). Sage Publications, Inc.

Morris, W. N. (2000). Some thoughts about mood and its regulation. Psychological Inquiry, 200–202.

Ngo Thi Thuy, V. (2016). Výchova dětí ve vietnamských rodinách v České republice. Bakalářská práce. Praha: Evangelická teologická fakulta UK.

Poláčková Šolcová, I. (2012). Regulace emocí v perspektivě vývoje, zdraví a kultury jedince. Disertační práce. Praha, FF UK.

Poláčková Šolcová, I., & Matsumoto, D. (2013). Pravidla projevu primárních emocí v sociálních interakcích. Československá psychologie 57, 104–121

Poláčková Šolcová, I., Tavel, P., Kolarčik, P. (2013). Jsou opravdu Slováci "emočnější" než Češi? Sonda do emocionality českých a slovenských vysokoškoláků. Československá Psychologie, 57(5), 406-429. /Are Slovaks really "more emotional" then Czechs? The probe into emotionality of Czech and Slovak undergraduates./

Schachter, S., & Singer, J.E. (1962). Cognitive, social, and physiological determinants of emotional state. Psychological review, 69, 379-99.

Schindler, I. (2014). Relations of admiration and adoration with other emotions and well-being. Psychology of Well-Being, 4(1).

Smith, R. H., & Kim, S. H. (2007). Comprehending envy. Psychological Bulletin, 133,46_.64.

Smolík, J. (2010). Subkultury mládeže. Praha: Grada Publishing, a. s., 288 s. ISBN 978-80-247-2907-7.

Stuchlíková, I. (2007) Základy psychologie emocí. Portál

Švancara, J. (2013). Emoce, motivace, volní procesy. 1. vyd. Brno: Psychologický ústav filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-86633-11-X.

Tran, Trọng Kim. (2012). Nho giáo. Việt Nam: Văn học

Van de Ven, N. (2015). Envy and admiration: emotion and motivation following upward social comparison. Cognition and Emotion, 31(1), 193–200.

Přílohy

Tabulka č. 30: Emoce obdivu vůči otci

o	otec																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A	2	12,5	2	7,1	4	9,1	4	25	4	14,3	8	18,2	1	6,3	1	3,6	2	4,5	14	10,6
B	8	50	15	53,6	23	52,3	5	31,3	10	35,7	15	34,1	11	68,8	16	57,1	27	61,4	65	49,2
C	4	25	6	21,4	10	22,7	2	12,5	9	32,1	11	25	2	12,5	9	32,1	11	25	32	24,2
D	2	12,5	2	7,1	4	9,1	3	18,8	1	3,6	4	9,1	2	12,5	1	3,6	3	6,8	11	8,3
E	0	0	1	3,6	1	2,3	2	12,5	3	10,7	5	11,4	0	0	1	3,6	1	2,3	7	5,3
F	0	0	2	7,1	2	4,5	0	0	1	3,6	1	2,3	0	0	0	0	0	0	3	2,3
G	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	0	0	0	0
=	16	100	28	100	44	100	16	100	28	100	44	100	16	100	28	100	44	100	132	100

Tabulka č. 31: Emoce obdivu vůči matce

o	matka																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A	5	31,3	7	25	12	27,3	3	18,8	6	21,4	9	20,5	2	12,5	6	21,4	8	18,2	29	22
B	10	62,5	15	53,6	25	56,8	8	50	15	53,6	23	52,3	9	56,3	16	57,1	25	56,8	73	55,3
C	0	0	4	14,3	4	9,1	3	18,8	4	14,3	7	15,9	3	18,8	4	14,3	7	15,9	18	13,6
D	1	6,3	2	7,1	3	6,8	2	12,5	2	7,1	4	9,1	1	6,3	2	7,1	3	6,8	10	7,6
E	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3,6	1	2,3	1	6,3	0	0	1	2,3	2	1,5
F	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
G	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	0	0	0	0
=	16	100	28	100	44	100	16	100	28	100	44	100	16	100	28	100	44	100	132	100

Tabulka č. 32: Emoce obdivu vůči sourozenci

o	sourozenec																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A	2	12,5	9	32,1	11	25,0	4	25,0	4	14,3	8	18,2	4	25,0	5	17,9	9	20,5	28	21,2
B	11	68,8	14	50,0	25	56,8	7	43,8	18	64,3	25	56,8	8	50,0	17	60,7	25	56,8	75	56,8
C	3	18,8	3	10,7	6	13,6	4	25,0	5	17,9	9	20,5	3	18,8	5	17,9	8	18,2	23	17,4
D		0,0	1	3,6	1	2,3	1	6,3	1	3,6	2	4,5	1	6,3	1	3,6	2	4,5	5	3,8
E		0,0	1	3,6	1	2,3		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0	1	0,8
F		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0	0	0,0
G		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0	0	0,0
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	132	100,0

Tabulka č. 33: Emoce obdivu vůči VN kamarádovi

o	VN kamarád																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A	3	18,8	8	28,6	11	25	2	12,5	4	14,3	6	13,6	1	6,3	1	3,6	2	4,5	19	14,4
B	12	75	15	53,6	27	61,4	12	75	17	60,7	29	65,9	12	75	23	82,1	35	79,5	91	68,9
C	0	0	4	14,3	4	9,1	1	6,3	6	21,4	7	15,9	2	12,5	3	10,7	5	11,4	16	12,1
D	0	0	0	0	0	0	1	6,3	0	0	1	2,3	1	6,3	0	0	1	2,3	2	1,5
E	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F	1	6,3	0	0	1	2,3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0,8
G	0	0	1	3,6	1	2,3	**0**	0	1	3,6	1	2,3	**0**	0	1	3,6	1	2,3	3	2,3
=	16	100	28	100	44	100	16	100	28	100	44	100	16	100	28	100	44	100	132	100

Tabulka č. 34: Emoce obdivu vůči CZ kamarádovi

o	CZ kamarád																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	∑	%
A	2	12,5	4	14,3	6	13,6	2	12,5	7	25	9	20,5	2	12,5	4	14,3	6	13,6	21	15,9
B	12	75	21	75	33	75	8	50	14	50	22	50	11	68,8	22	78,6	33	75	88	66,7
C	1	6,3	3	10,7	4	9,1	5	31,3	6	21,4	11	25	2	12,5	2	7,1	4	9,1	19	14,4
D	1	6,3	0	0	1	2,3	1	6,3	1	3,6	2	4,5	1	6,3	0	0	1	2,3	4	3
E	**0**	0	**0**	0	**0**	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
G	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	**0**	0	0	0	0	0
=	16	100	28	100	44	100	16	100	28	100	44	100	16	100	28	100	44	100	132	100

Tabulka č. 35: Emoce obdivu vůči partnerovi

o	partner																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	∑	%
A	6	37,5	7	25	13	29,5	5	31,3	6	21,4	11	25	5	31,3	4	14,3	9	20,5	33	25
B	10	62,5	19	67,9	29	65,9	9	56,3	12	42,9	21	47,7	6	37,5	17	60,7	23	52,3	73	55,3
C	0	0	2	7,1	2	4,5	2	12,5	8	28,6	10	22,7	4	25	6	21,4	10	22,7	22	16,7
D	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3,6	1	2,3	1	6,3	0	0	1	2,3	2	1,5
E	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3,6	1	2,3	1	0,8
F	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
G	**0**	0	**0**	0	0	0	**0**	0	**1**	3,6	1	2,3	**0**	0	**0**	0	0	0	1	0,8
=	16	100	28	100	44	100	16	100	28	100	44	100	16	100	28	100	44	100	132	100

Tabulka č. 36: Emoce lítosti vůči otci

o	otec																			
	doma						**VN rest.**						**ČR rest.**						**celkem**	
	m	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	∑	%
A	0	0,0	2	7,1	2	4,5	1	6,3	1	3,6	2	4,5	0	0,0	1	3,6	1	2,3	5	3,8
B	5	31,3	11	39,3	16	36,4	1	6,3	7	25,0	8	18,2	4	25,0	7	25,0	11	25,0	35	26,5
C	8	50,0	9	32,1	17	38,6	8	50,0	9	32,1	17	38,6	9	56,3	12	42,9	21	47,7	55	41,7
D	2	12,5	5	17,9	7	15,9	4	25,0	8	28,6	12	27,3	2	12,5	6	21,4	8	18,2	27	20,5
E	0	0,0	1	3,6	1	2,3	1	6,3	3	10,7	4	9,1	0	0,0	2	7,1	2	4,5	7	5,3
F	1	6,3	0	0,0	1	2,3	1	6,3	0	0,0	1	2,3	1	6,3	0	0,0	1	2,3	3	2,3
G	0	0,0	**0**	0,0	0	0,0	**0**	0,0	**0**	0,0	0	0,0	**0**	0,0	**0**	0,0	0	0,0	0	0,0
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	132	100,0

Tabulka č. 37: Emoce lítosti vůči matce

o	matka																			
	doma						**VN rest.**						**ČR rest.**						**celkem**	
	m	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	∑	%
A	2	12,5	2	7,1	4	9,1	1	6,3	3	10,7	4	9,1	0	0,0	1	3,6	1	2,3	9	6,8
B	10	62,5	16	57,1	26	59,1	6	37,5	7	25,0	13	29,5	10	62,5	11	39,3	21	47,7	60	45,5
C	1	6,3	9	32,1	10	22,7	3	18,8	16	57,1	19	43,2	3	18,8	13	46,4	16	36,4	45	34,1
D	1	6,3	1	3,6	2	4,5	4	25,0	2	7,1	6	13,6	2	12,5	3	10,7	5	11,4	13	9,8
E	1	6,3	0	0,0	1	2,3	2	12,5	0	0,0	2	4,5	1	6,3	0	0,0	1	2,3	4	3,0
F	1	6,3	0	0,0	1	2,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,8
G	0	0,0	**0**	0,0	0	0,0	**0**	0,0	**0**	0,0	0	0,0	**0**	0,0	**0**	0,0	0	0,0	0	0,0
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	132	100,0

Tabulka č. 38: Emoce lítosti vůči sourozenci

o	sourozenec																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A	1	6,3	3	10,7	4	9,1	1	6,3	0	0,0	1	2,3	1	6,3	0	0,0	1	2,3	6	4,5
B	9	56,3	14	50,0	23	52,3	8	50,0	15	53,6	23	52,3	6	37,5	12	42,9	18	40,9	64	48,5
C	4	25,0	6	21,4	10	22,7	5	31,3	7	25,0	12	27,3	5	31,3	11	39,3	16	36,4	38	28,8
D	1	6,3	2	7,1	3	6,8	1	6,3	4	14,3	5	11,4	3	18,8	4	14,3	7	15,9	15	11,4
E	1	6,3	3	10,7	4	9,1	0	0,0	2	7,1	2	4,5	0	0,0	1	3,6	1	2,3	7	5,3
F	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	6,3	0	0,0	1	2,3	1	6,3	0	0,0	1	2,3	2	1,5
G	0	0,0	**0**	0,0	0	0,0	**0**	0,0	**0**	0,0	0	0,0	**0**	0,0	**0**	0,0	0	0,0	0	0,0
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	132	100,0

Tabulka č. 39: Emoce lítosti vůči VN kamarádovi

o	VN kamarád																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A	1	6,3	5	17,9	6	13,6	1	6,3	2	7,1	3	6,8	1	6,3	2	7,1	3	6,8	12	9,1
B	14	87,5	15	53,6	29	65,9	11	68,8	14	50,0	25	56,8	11	68,8	16	57,1	27	61,4	81	61,4
C	0	0,0	5	17,9	5	11,4	4	25,0	8	28,6	12	27,3	4	25,0	6	21,4	10	22,7	27	20,5
D	1	6,3	1	3,6	2	4,5	0	0,0	2	7,1	2	4,5	0	0,0	2	7,1	2	4,5	6	4,5
E	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	1	3,6	1	2,3	3	2,3
F	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
G	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	1	3,6	1	2,3	3	2,3
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	132	100,0

Tabulka č. 40: Emoce lítosti vůči CZ kamarádovi

o	CZ kamarád																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A	2	12,5	4	14,3	6	13,6	2	12,5	3	10,7	5	11,4	2	12,5	4	14,3	6	13,6	17	12,9
B	12	75,0	21	75,0	33	75,0	8	50,0	12	42,9	20	45,5	11	68,8	22	78,6	33	75,0	86	65,2
C	1	6,3	3	10,7	4	9,1	6	37,5	12	42,9	18	40,9	2	12,5	2	7,1	4	9,1	26	19,7
D	1	6,3	0	0,0	1	2,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	6,3	0	0,0	1	2,3	2	1,5
E	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,8
F	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
G	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	132	100,0

Tabulka č. 41: Emoce lítosti vůči partnerovi

o	CZ kamarád																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A	7	43,8	4	14,3	11	25,0	2	12,5	3	10,7	5	11,4	2	12,5	5	17,9	7	15,9	23	17,4
B	8	50,0	17	60,7	25	56,8	11	68,8	10	35,7	21	47,7	9	56,3	9	32,1	18	40,9	64	48,5
C	0	0,0	4	14,3	4	9,1	2	12,5	12	42,9	14	31,8	3	18,8	11	39,3	14	31,8	32	24,2
D	1	6,3	1	3,6	2	4,5	1	6,3	1	3,6	2	4,5	1	6,3	1	3,6	2	4,5	6	4,5
E	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	1	3,6	1	2,3	1	6,3	1	3,6	2	4,5	4	3,0
F	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
G	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	1	3,6	1	2,3	3	2,3
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	132	100,0

Tabulka č. 42: Emoce závisti vůči otci

o	otec																			
	doma						**VN rest.**						**ČR rest.**						**celkem**	
	m	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	∑	%
A	1	6,3	0	0,0	1	2,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,8
B	2	12,5	2	7,1	4	9,1	0	0,0	2	7,1	2	4,5	2	12,5	1	3,6	3	6,8	9	6,8
C	2	12,5	3	10,7	5	11,4	3	18,8	5	17,9	8	18,2	1	6,3	7	25,0	8	18,2	21	15,9
D	8	50,0	17	60,7	25	56,8	9	56,3	15	53,6	24	54,5	8	50,0	16	57,1	24	54,5	73	55,3
E	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	2	7,1	2	4,5	2	12,5	0	0,0	2	4,5	5	3,8
F	3	18,8	3	10,7	6	13,6	2	12,5	3	10,7	5	11,4	3	18,8	1	3,6	4	9,1	15	11,4
G	0	0,0	2	7,1	2	4,5	2	12,5	1	3,6	3	6,8	0	0,0	3	10,7	3	6,8	8	6,1
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	132	100,0

Tabulka č. 43: Emoce závisti vůči matce

o	matka																			
	doma						**VN rest.**						**ČR rest.**						celkem	
	m	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	**m**	**% m**	**ž**	**% ž**	∑	% cel	∑	%
A	1	6,3	1	3,6	2	4,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	1,5
B	3	18,8	8	28,6	11	25,0	3	18,8	2	7,1	5	11,4	2	12,5	2	7,1	4	9,1	20	15,2
C	3	18,8	3	10,7	6	13,6	2	12,5	5	17,9	7	15,9	3	18,8	4	14,3	7	15,9	20	15,2
D	6	37,5	11	39,3	17	38,6	9	56,3	16	57,1	25	56,8	8	50,0	17	60,7	25	56,8	67	50,8
E	1	6,3	0	0,0	1	2,3	1	6,3	0	0,0	1	2,3	2	12,5	0	0,0	2	4,5	4	3,0
F	2	12,5	2	7,1	4	9,1	1	6,3	2	7,1	3	6,8	1	6,3	2	7,1	3	6,8	10	7,6
G	0	0,0	3	10,7	3	6,8	0	0,0	3	10,7	3	6,8	0	0,0	3	10,7	3	6,8	9	6,8
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	132	100,0

Tabulka č. 44: Emoce závisti vůči sourozenci

o	sourozenec																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A	1	6,3	6	21,4	7	15,9	1	6,3	0	0,0	1	2,3	1	6,3	1	3,6	2	4,5	10	7,6
B	4	25,0	11	39,3	15	34,1	3	18,8	9	32,1	12	27,3	2	12,5	8	28,6	10	22,7	37	28,0
C	4	25,0	3	10,7	7	15,9	4	25,0	7	25,0	11	25,0	4	25,0	6	21,4	10	22,7	28	21,2
D	5	31,3	6	21,4	11	25,0	5	31,3	9	32,1	14	31,8	7	43,8	8	28,6	15	34,1	40	30,3
E	1	6,3	1	3,6	2	4,5	1	6,3	1	3,6	2	4,5	1	6,3	2	7,1	3	6,8	7	5,3
F	1	6,3	0	0,0	1	2,3	2	12,5	1	3,6	3	6,8	0	0,0	2	7,1	2	4,5	6	4,5
G	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	1	3,6	1	2,3	1	6,3	1	3,6	2	4,5	4	3,0
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	15	93,8	27	96,4	42	95,5	130	98,5

Tabulka č. 45: Emoce závisti vůči VN kamarádovi

o	VN kamarád																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A		0,0	2	7,1	2	4,5	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	2,3
B	6	37,5	8	28,6	14	31,8	3	18,8	3	10,7	6	13,6	1	6,3	8	28,6	9	20,5	29	22,0
C	5	31,3	4	14,3	9	20,5	4	25,0	9	32,1	13	29,5	6	37,5	5	17,9	11	25,0	33	25,0
D	4	25,0	10	35,7	14	31,8	6	37,5	11	39,3	17	38,6	8	50,0	11	39,3	19	43,2	50	37,9
E	0	0,0	2	7,1	2	4,5	2	12,5	1	3,6	3	6,8	1	6,3	1	3,6	2	4,5	7	5,3
F	1	6,3	0	0,0	1	2,3	1	6,3	1	3,6	2	4,5	0	0,0	1	3,6	1	2,3	4	3,0
G	0	0,0	2	7,1	2	4,5	0	0,0	2	7,1	2	4,5	0	0,0	2	7,1	2	4,5	6	4,5
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	132	100,0

Tabulka č. 46: Emoce závisti vůči CZ kamarádovi

O	CZ kamarád																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A		0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	1	3,6	1	2,3	3	2,3
B	3	18,8	8	28,6	11	25,0	3	18,8	3	10,7	6	13,6	3	18,8	6	21,4	9	20,5	26	19,7
C	6	37,5	8	28,6	14	31,8	5	31,3	7	25,0	12	27,3	5	31,3	4	14,3	9	20,5	35	26,5
D	4	25,0	8	28,6	12	27,3	6	37,5	15	53,6	21	47,7	5	31,3	13	46,4	18	40,9	51	38,6
E		0,0	0	0,0	0	0,0	1	6,3	0	0,0	1	2,3	1	6,3	0	0,0	1	2,3	2	1,5
F	3	18,8	2	7,1	5	11,4	1	6,3	1	3,6	2	4,5	1	6,3	3	10,7	4	9,1	11	8,3
G		0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	1	3,6	1	2,3	1	6,3	1	3,6	2	4,5	4	3,0
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	27	96,4	43	97,7	131	99,2

Tabulka č. 47: Emoce závisti vůči partnerovi

o	partner																			
	doma						VN rest.						ČR rest.						celkem	
	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	m	% m	ž	% ž	∑	% cel	∑	%
A		0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	3	10,7	3	6,8	0	0,0	2	7,1	2	4,5	6	4,5
B	8	50,0	11	39,3	19	43,2	6	37,5	1	3,6	7	15,9	3	18,8	5	17,9	8	18,2	34	25,8
C	4	25,0	5	17,9	9	20,5	5	31,3	8	28,6	13	29,5	5	31,3	6	21,4	11	25,0	33	25,0
D	3	18,8	6	21,4	9	20,5	4	25,0	10	35,7	14	31,8	6	37,5	8	28,6	14	31,8	37	28,0
E	0	0,0	2	7,1	2	4,5	0	0,0	3	10,7	3	6,8	1	6,3	3	10,7	4	9,1	9	6,8
F	1	6,3	2	7,1	3	6,8	1	6,3	1	3,6	2	4,5	1	6,3	2	7,1	3	6,8	8	6,1
G	0	0,0	1	3,6	1	2,3	0	0,0	2	7,1	2	4,5	0	0,0	2	7,1	2	4,5	5	3,8
=	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	16	100,0	28	100,0	44	100,0	132	100,0

Vysvětlení u tabulek pro přílohy:

Poznámka*
m = mužský vzorek
ž = ženský vzorek
∑ = četnost odpovědí
% m *nebo* % ž = % z celkové četnosti m *nebo* z
% cel = celkem % z obou četností (m+z)
% = celková četnost za všechny sociální interakce
o = možnost odpovědí (A-G)
A = Projevím více, než cítím
B = Projevím přesně to, co cítím
C = Projevím méně, než cítím
D = Neprojevím nic
E = Projevím emoci, přičemž se usmívám
F = Skryji své emoce za jiný výraz
G = nic z výše uvedených (prosím upřesněte)
doma – interakce probíhá v privátní situaci, kdy jsou oba spolu sami
VN rest. – interakce probíhá na vietnamské veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. ve vietnamské restauraci
ČR rest – interakce probíhá na české veřejnosti, kde ostatní na respondenty vidí a slyší, např. v české restauraci